

KASVATUSKUMPPANUUS
LEIKKIPUISTON KERHOTOIMINNASSA
”Yhteistyötä lapsen etua ajaen”

Kirsi Jaakkola
Opinnäytetyö, syksy 2016
Diakonia ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan
kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Jaakkola, Kirsi. Kasvatuskumppanuus leikkitoiminnan kerhotoiminnassa ”Yhteistyötä lapsen etua ajaen.” Diak, syksy 2016, 73 s., 8 liitettä.

Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaali-alan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Työelämälähtöisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää leikkipuistojen leikki-toiminnan kerhoissa, millaisena kerhoissa käyvien lasten vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden ja minkälaista kasvatuskumppanuuden tulisi heidän mielestään olla. Toisena tavoitteena oli selvittää, millaista kasvatuskumppanuusosaamista henkilökunnalla on. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda näkyväksi kasvatuskumppanuuden merkitys ja tarpeellisuus leikkipuistotoiminnassa.

Opinnäytetyö oli käytäntötutkimuksellinen kehittämistyö, jonka aineisto kerättiin kerholaisten vanhemmilta ja henkilökunnalta. Vanhemmilta tutkimusaineisto saatiin puolistrukturoidulla lomakekyselyllä. Henkilökunnalta tutkimusaineisto saatiin kolmesta ryhmähaastattelusta. Aineistot analysoitiin teemoittelua käyttäen.

Tutkimuksen mukaan vanhemmat ja ohjaajat määrittivät kasvatuskumppanuuden yhteistyöksi, vuorovaikutukseksi ja tukemiseksi. Keskeisimpänä tuloksena ilmeni, että vanhempien ja ohjaajien mielestä lapsen etu on kasvatuskumppanuuden lähtökohta ja syy tehdä yhteistyötä. Tuloksista selvisi, että vanhempien tyytyväisyyteen kerhon kasvatuskumppanuuteen ja kerhoon kokonaisuudessaan vaikuttaa se, onko vanhemman kanssa keskusteltu lapsen kasvusta ja kehityksestä.

Johtopäätöksenä oli, että lisäämällä laadukasta keskustelua vanhempien kanssa lapsen kerhopäivästä ja lapsen toiminnasta kerhossa sekä lapsen kasvusta ja kehityksestä kasvatuskumppanuuden hengessä, vanhempien tyytyväisyys kerhon kasvatuskumppanuuteen ja kerhoon paranee. Toinen johtopäätös oli, että kerhotoiminnassa tarvitaan yhteisiä käytäntöjä ja sovittuja sääntöjä vanhemman kanssa tehtävälle yhteistyölle.

Asiasanat: kasvatuskumppanuus, osallisuus, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Jaakkola, Kirsi. Educational partnership in the clubs of playground activities "Cooperating for the interests of the child" 73 p., 8 appendices. Language: Finnish. Autumn 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services + Option in kindergarten teacher.

The aim of the working-life based thesis was to sort out how parents experience educational partnership and what they think it should be in the playgrounds' play club activities. Another aim was to sort out what kind of educational partnership skills do the staff have. The purpose of the thesis was to disclose the importance and necessity of the educational partnership in the playground activity.

The thesis was a practice researching development work that had material collected from the parents of the club members and the staff. The research material from the parents was obtained with semi-structured questionnaires. The staff's research material was obtained from three group interviews. The material was analyzed using thematisation.

According to this research the parents and the playground's employees define educational partnership as cooperation, interaction and support. Both the parents and the employees saw the interest of the child as the partnership's premise and the main reason for cooperating. The results showed that conversations about the child's growth and development with the playground's employees affect the parent's satisfaction for the club's educational partnership and the club itself.

As a conclusion, increasing the amount of high-quality conversation about the child's day in the play club, growth and development improved the parents' satisfaction for the club and its educational partnership. Another conclusion was that the club activities need common practices and set rules for cooperating with the parents.

Key words: early childhood education, educational partnership, participation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 HELSINGIN LEIKKIPUISTOTOIMINTA	9
2.1 Leikkipuisto.....	9
2.2 Leikkipuistotoiminta osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua.....	11
2.3 Kerhotoiminta	12
3 KESKEISET KÄSITTEET JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	14
3.1 Varhaiskasvatus	14
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma.....	16
3.3 Perhelähtöisyys	19
3.4 Lapsen etu.....	19
3.5 Kasvatuskumppanuus	22
3.6 Kasvatuskumppanuus muissa tutkimuksissa	23
3.7 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria	25
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	28
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys.....	28
4.2 Tutkimusympäristö	28
4.3 Käytäntötutkimuksellinen kehittämistyö	29
4.4 Tutkimusaineisto ja analyysimenetelmät	30
5 KASVATUSKUMPPANUUS LEIKKIPUISTON KERHOTOIMINNASSA	33
5.1 Kasvatuskumppanuus	33
5.2 Yhteistyökäytännöt	34
5.3 Vuorovaikutus.....	35
5.4 Lapsen kasvun ja kehityksen sekä vanhemmuuden tukeminen	37
5.5 Osallisuus.....	39
5.6 Vanhempien tyytyväisyys kasvatuskumppanuuteen ja kerhotoimintaan ..	40
5.7 Ohjaajien kasvatuskumppanuusosaaminen	41
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
7 POHDINTA	49
7.1 Opinnäytetyön tekoprosessi ja ammatillinen kasvu	49

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	50
7.3 Kehittämisideat.....	52
LÄHTEET.....	55
LIITTEET	60
Liite 1 Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö.	60
Liite 2 Ennakointilomake huolen puheeksiottamiseen	61
Liite 3 Kerhotoiminnan perustietolomake	65
Liite 4 Kysely 4-vuotiaalle kerholaiselle	66
Liite 5 Kasvatuskumppanuutta käsittelevä kysely ja tutkimuslupasuostumus	68
Liite 6 Kasvatuskumppanuus kysymyksiä vanhemmille	69
Liite 7 Tervetuloa kehittämään työtämme ja keskustelemaan kasvatuskumppanuudesta.....	72
Liite 8 Haastattelukysymykset henkilökunnalle.....	73

1 JOHDANTO

Helsingin leikkipuistojen toiminnan painopisteet ovat jonkin verran muuttuneet vuosien varrella. Kuitenkin ydin, ihmisten kohtaaminen, kumppanuus ja yhdessä tekeminen, on pysynyt samana. Vuosina 2005–2012 leikkipuistotoiminta kuului hallinnollisesti perheiden palveluihin, jolloin työn painopiste oli varhaisessa tukemisessa. Tällöin tulivat myös sosiaaliohjaajat uutena ammattinimikkeenä leikkipuistoihin. Nyt varhaiskasvatukseen kuuluttaessa korostuu kasvatuksellinen näkökulma ja varhaiskasvatuksen käsitteet ovat vahvemmin mukana työssä. Leikkipuistossa sosiaaliohjaajalla on pedagoginen vastuu eli vastuu toimipisteen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja kehittämisestä leikkipuistojen toiminta-ajatuksen mukaisesti.

Leikkipuistossa asiakkaita ovat kaikki leikkipuiston palveluita käyttävät eli leikkipuiston pihalla ulkoilevat ja erilaisiin toimintoihin osallistuvat, avoimiin ja suljettuihin ryhmiin osallistuvat sekä kerholaiset ja koululaiset vanhempineen. Kaikkien edellä mainittujen ryhmien kanssa puiston henkilökunta tekee monipuolista yhteistyötä. Kohtaaminen on leikkipuistotoiminnan ydin toimintamuodosta riippumatta. Leikkipuistoon oman erityisyytensä tuo se, että asiakaskunta kattaa lähes koko elämänkaaren. Leikkipuistoissa voidaan kohdata perhe ensimmäistä kertaa vastasyntyneen vauvan kanssa vauvatoiminnassa, josta he siirtyvät avoimeen toimintaan, ja aikanaan lapsi mahdollisesti käy leikkitoiminnan kerhossa. Lapsi saattaa tulla koululaisena leikkipuiston iltapäivätoimintaan ja myöhemmin jopa työelämän harjoitteluun. Leikkipuistossa kohdataan asiakas useassa elämän käännekohtassa, tuoreesta vanhemmasta isovanhemmaksi asti. Asiakkaina on useita jo toisen polven leikkipuistolaisia. Tämä tuo oman rikkautensa ammatilliselle kumppanuustyölle. Leikkipuistoissa on aina tehty kiinteää yhteistyötä asiakkaiden, lasten ja vanhempien kanssa kumppanuuden hengessä.

Aloitin tämän opinnäytetyöprosessini keväällä 2015 pohtimalla työtäni leikkipuistossa. Pohdinnoissani päädyin siihen, että kohtaaminen ja kumppanuus ovat

työni ydinsisältöä. Keskusteluissa esimieheni kanssa mahdollisista opinnäytetyön aiheista muodostuivat kerhotoiminta ja kasvatuskumppanuus tutkimisen arvoisiksi asioiksi. Kasvatuskumppanuuden ja ammatillisen osaamisen tutkiminen liittyy läheisesti leikkipuistotoiminnan kehittämiseen sekä omaan ammatilliseen kehittämiseeni. Olen ollut leikkipuistossa töissä suurimman osan työurani, reilut kaksikymmentä vuotta ja tällä hetkellä toimin leikkipuistossa sosiaaliohjaajana. Minulla on myös henkilökohtaista kokemusta leikkipuistoista asiakkaan sekä yhteistyökumppanin näkökulmasta.

Tälle opinnäytetyölle, kasvatuskumppanuuden tutkimiselle, löytyi tarve leikkipuistojen vuoden 2015 asiakastyytyväisyyskyselystä. Kokonaisuudessaan kerhotoiminta sai lähes kaikilta vastaajilta arvosanan erittäin hyvä tai hyvä. Kyselyyn vastanneet leikkitoiminnan kerholaisten vanhemmat antoivat toteamukselle ”saan henkilökunnalta tietoa lapseni kerhopäivän sujumisesta” useampia kantaa ottamattomia sekä jokseenkin tai täysin erimielisiä arvosanoja kuin hyviä tai erittäin hyviä arvosanoja. Käyttäjäkyselyn avovastauksissa oli toiveita saada enemmän tietoa ja suoraa palautetta lapsen kerhopäivästä ja lapsen toiminnasta kerhossa. (Leikkipuistojen käyttäjäkysely 2015.) Vuoden 2016 leikkipuistojen käyttäjäkyselyn tulokset ovat samansuuntaisia edellisvuoden kyselyyn nähden. Kerhotoiminta saa hyvää palautetta kokonaisuudessaan. Parhaat arviot ovat lapsen kuulemisessa, hyvässä kohtelussa ja mahdollisuudessa leikkiin ja monipuoliseen toimintaan. Tyytyväisyyden lisäksi kerhotoiminta sai toiveita koskien tiedon saantia lapsen kerhopäivän kokemuksista. (Leikkipuiston asiakaskysely 2016.)

Voisiko toimiva kasvatuskumppanuus tai yhteistyö kasvatuskumppanuuden hengessä olla ratkaisu, joka lisäisi lapsen päivästä kertomista? Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat kohtaaminen ja vuorovaikutus. Opinnäytetyössäni haluan selvittää, miten kerholaisten vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden ja mitä he siltä toivovat sekä millaista osaamista ohjaajilla on suhteessa kasvatuskumppanuuteen.

Leikkipuistossa on työntekijöillä erilaisia ammattinimikkeitä, joita ovat sosiaaliohjaaja, vastaava ohjaaja, ohjaaja, leikkipuistoapulainen ja erityisavustaja.

Käytän tässä opinnäytetyössä leikkipuiston työntekijästä nimitystä ohjaaja, joka on vakiintunut nimike leikkipuiston työntekijöille.

2 HELSINGIN LEIKKIPUISTOTOIMINTA

2.1 Leikkipuisto

Leikkipuistotoiminnalla on Helsingissä pitkät, yli sadan vuoden perinteet. Toiminta on muuttunut tänä aikana kesäisestä leikkitoiminnasta ympärivuotiseen avoimeen varhaiskasvatukseen. Muutoksia on tullut laki- ja organisaatiomuutosten myötä. Vuoden 1973 päivähoitolaissa lasten päivähoidolla tarkoitetaan lasten hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitona. Leikkitoiminta on sisällä tai ulkona tapahtuvaa lasten leikin ja toiminnan ohjausta ja valvontaa tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa. (Laki lasten päivähoidosta 1973.) Nykyisessä, vuonna 2015 voimaan tulleessa varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista, tavoitteellista ja pedagogista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. (Varhaiskasvatuslaki 2015.) Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista vuodelta 2002 määrittelee, että muuta varhaiskasvatustoimintaa ovat esimerkiksi seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta sekä kuntien lapsille ja lapsiperheille järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen kunnallisista linjauksista 2002, 10).

Helsingissä on vuonna 2016 64 leikkipuistoa. Leikkipuistot ovat kaupunkilaisille avoimia leikki- ja toimintaympäristöjä, joissa on sisätilat ja piha-alueet erilaisine toimintavälineineen, joita lapset ja vanhemmat voivat vapaasti käyttää. Leikkipuistot tarjoavat turvallisen ajanviettopaikan ja mielekästä tekemistä lapsiperheille ja koululaisille. Niissä on mahdollisuus toimia, osallistua ja kokoontua, kohdata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä sekä jakaa kokemuksia lapsiperheen arjesta. Leikkipuistot ovat avoimia arkisin 7-8 tuntia klo 9–17. Leikkipuistoissa on töissä pääasiassa sosiaaliohjaajia ja ohjaajia. Sosiaaliohjaajalla on sosionomi (AMK) tai vastaava tutkinto ja ohjaajalla on sosiaali- ja terveysalan perustutkinto eli lähihoitaja tai vastaava tutkinto.

Leikkipuistojen toiminta on monipuolista ja vaihtelee viikkorytmin sekä alueellisen profiilin mukaan. Aamupäivän vapaa-ajan toiminnassa kaikilla on mahdollisuus osallistua henkilökunnan ohjaamaan toimintaan, leikkimiseen, liikkumiseen, tutkimiseen ja ilmaisuun erilaisilla tuokioilla. Toiminta on maksutonta, eikä osallistuminen vaadi etukäteisilmoittautumista. Leikkipuistoissa järjestetään vauvaperhetoimintaa neuvolan perhevalmennuksen jatkoksi ja useissa leikkipuistoissa on avoimia ohjattuja vauvaryhmiä. Leikkipuistoissa järjestetään leikki-toiminnan kerhoja, jotka ovat tarkoitettu 2–5-vuotiaille lapsille. Iltapäivisin leikkipuistoissa järjestetään koululaisten iltapäivätoimintaa. Iltapäivätoimintaan ilmoit-taudutaan lomakkeella ja samalla on mahdollisuus ilmoittautua maksulliseen välipalaan. Koululaisille järjestetään leikkipuistossa myös loma-ajan toimintaa. Kesällä auki olevissa puistoissa alle 16-vuotiaille lapsille tarjotaan maksuton lämmin ateria. Leikkipuistossa ohjaajilla on valvontavastuu ja he huolehtivat lasten turvallisuudesta. Lapset, vanhemmat ja alueen asukkaat ovat tervetulleita oman kiinnostuksen mukaan osallistumaan leikkipuiston toimintojen ja tapahtu-mien suunnitteluun ja toteutukseen. (Leikkipuistot ja leikkipaikat i.a.; Helsingin Leikkipuistot 2016.)

Helsingin sosiaalilautakunta on määritellyt leikkipuistojen toiminta-ajatuksen siten, että leikkipuistot ovat oman alueensa lapsiperheiden yhteinen toiminta-areena ja ne heijastavat herkästi oman alueensa lapsiperheiden elinoloja. Leik-kipuistojen tehtävänä on olla lasten ja lapsiperheiden kohtaamispaikka, leikin, kasvun ja oppimisen paikka, koululaisten iltapäivän turvallinen paikka, lapsiper-heiden alueen tietopiste sekä lapsiperheiden varhaisen tuen ja ennaltaehkäise-vän työn aktiivinen mahdollistaja. (Helsingin sosiaalilautakunta 2004.)

Leikkipuistojen paikka Helsingin organisaatioissa on vaihdellut sosiaaliviraston sisällä omasta toimistosta päivähoitoon, sieltä perheiden palveluihin vuonna 2005 ja sitten takaisin päivähoitoon vuonna 2012. Vuonna 2013 alusta perustet-tiin Helsinkiin varhaiskasvatusvirasto, johon leikkipuistotoiminta nyt kuuluu. Leikkipuistotoimintaan hallinnollisesti kuuluvat leikkipuistojen lisäksi perhetalot sekä kehitysvammaisten ja autististen koululaisten iltapäivätoiminta. Helsingin leikkipuistoista 59 leikkipuistossa on leikkitoiminnankerhoja.

2.2 Leikkipuistotoiminta osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on kuitenkin tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. (Lastensuojelulaki 2007.) Leikkipuistossa vastuu lapsesta on aina vanhemmalla. Työntekijät tukevat vanhempia ja tarjoavat toiminnan, keskustelujen ja palveluohjauksen keinoin tukea lapsen kasvatukseen ja vanhemmuuteen. Leikkipuiston henkilökunnalla on lastensuojelulain mukainen velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekoon sekä sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenottovelvollisuus tuen tarpeen arvioimiseksi, kun heillä on huoli lapsen hyvinvoinnista tai perheen mahdollisesta sosiaalihuollon tarpeesta. (Lastensuojelulaki 2007; Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 2007.) Leikkipuistotoiminta osana päivähoitoa kuuluu ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön piiriin. Leikkipuistoissa tehtävä työ lasten ja perheiden kanssa edistää ja turvaa lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta.

Kun työntekijällä on huoli lapsesta tai perheestä, huolen määrää ja tarvittavia toimia voidaan arvioida huolen vyöhykkeistön avulla. Huolen vyöhykkeistö on kehitetty Stakesin Palmuke-projektissa 1990-luvun lopulla. Vyöhykkeistö auttaa työntekijää jäsentämään lasta koskevan subjektiivisen huolensa astetta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyyttä ja lisävoimavarojen tarvetta. Huolen vyöhykkeistö koostuu neljästä vyöhykkeestä. (Liite 1.) Ensimmäisessä vailla huolia olevassa tilanteessa työntekijä kokee, että lapsen asiat ovat hyvin. Asioiden ja oman toiminnan koetaan sujuvan niin kuin pitääkin ja tuottavan toivottuja tuloksia. Toisessa, pienen huolen alueelle määritettävässä tilanteessa on tekijöitä,

jotka herättävät pientä huolta. Huolta saattaa esiintyä toistuvastikin, työntekijällä on kuitenkin vahva luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa ja taito ottaa huoli puheeksi. Tällä vyöhykkeellä on hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttamiseen. Kolmannella, tuntevan huolen vyöhykkeellä huoli on jo tuntuva ja kasvaa edelleen. Työntekijän omat auttamiskeinot eivät enää riitä ja usko omiin auttamismahdollisuuksiin on loppumassa. Työntekijä kokee kasvavaa huolta ja kaipaa lisää voimavaroja. Hän pohtii mahdollisesti lastensuojeluilmoituksen tekemistä tai yhteydenottoa sosiaalihuoltoon, tuen tarpeen arvioimiseksi. Neljännellä, suuren huolen vyöhykkeellä työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Huoli on tuntuva ja omat auttamiskeinot ovat lopussa, tilanteessa ei ole enää mahdollisuutta empiä, vaan se vaatii yhteydenottoa lastensuojeluun tai sosiaalihuoltoon. (Eriksson & Arnkil 2012, 25–26; Huolen vyöhykkeet i.a.; Lastensuojelun käsikirja i.a.)

Huolen puheeksiottotilanteeseen valmistautumisen tueksi on olemassa ennakointilomake (liite 2). Lomakkeessa on kysymyksiä pohdittavaksi puheeksiottotilanteen kehittämiseen sekä siihen valmistautumiseen ja huolen puheeksioton jälkeiseen pohdintaan ja arviointiin. Lomake on tarkoitettu tilanteisiin, joissa työntekijällä on huolta asiakkaasta tai omista toimintamahdollisuuksista tai työntekijän ja asiakkaan välisestä suhteesta. Lomaketta voi käyttää apuna pohdittaessa miten jonkin asian ottaa selvästi puheeksi. Lomakkeen pohdintoja voi käyttää apuna, kun haluaa kehittää huolen ilmaisemista osana ammatillista vuorovaikutusosaamista. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

2.3 Kerhotoiminta

Vuonna 1985 annettiin laki lasten kotihoidon tuesta. Oikeus lasten kotihoidon tukeen laajeni siten, että 1990 vuoden alusta kaikki alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat olivat oikeutettuja saamaan kotihoidon tukea tai kunnallisen päivähoitopaikan lapsilleen. (Laki lasten kotihoidon tuesta 1985.) Tämä oli alku subjektiiviselle päivähoito-oikeudelle. Vuodesta 1996 kaikki alle kouluikäiset lapset ovat olleet oikeutettuja saamaan kunnallisen päivähoitopaikan vanhempainrahakauden päätyttyä (Varhaiskasvatuslaki 1973). Subjektiivisen päivähoito-

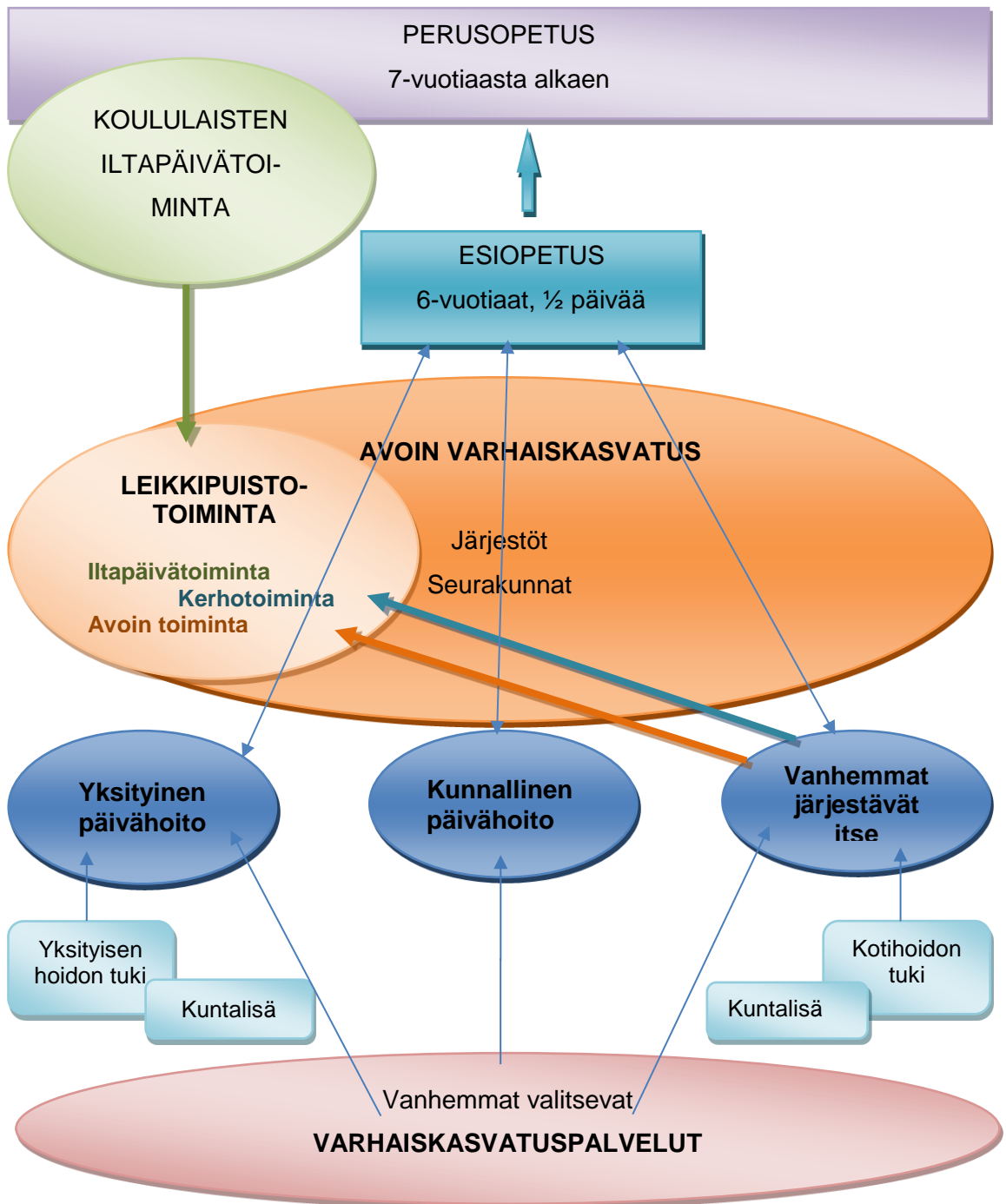
oikeuden, kokopäiväisen ja osapäiväisen hoidon lisäksi päivähoitoon on kehitetty kevyempänä päivähoitomuotona kerhotoiminta. Kerhotoiminnan tarkoituksena on palvella kotona kotihoidontuella olevia tai pienempiä sisaruksia hoitavia vanhempia.

Helsingissä kerhotoimintaa tarjotaan kotihoidossa oleville helsinkiläisille lapsille 2-vuotiaasta alkaen aina maksuttoman esiopetuksen alkamiseen saakka. Kunnalliset leikkitoiminnan kerhot toimivat päiväkodeissa ja leikkipuistoissa, kerhotoimintaa järjestetään myös metsä- ja pihakerhoina. Kerhossa on enintään 13 lasta ja sitä ohjaa leikkipuiston tai päiväkodin työntekijä. Toimintaan voi osallistua 1–4 päivänä viikossa 2,5–3 tuntia päivässä. Perheen kanssa sovitaan kauden alussa lapsen kerhoon osallistumisen tuntimäärä kuukaudessa. Kerhon aloituksessa on tärkeää, että vanhemmat yhdessä lapsen kanssa tutustuvat kerhon toimintaan. Kerhojen tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Toiminnan pääpaino on leikillä ja ulkoilulla. Kerhojen toimintakausi noudattaa koulujen toimintakautta ja loma-aikoja. Lasten kunnallinen kerhotoiminta on perheille maksutonta vuoden 2017 heinäkuun loppuun asti, eikä osallistuminen vaikuta kunnalliseen kotihoidon tukeen. Leikkitoiminnan kerhoihin haetaan päivähoitohakemuksella toimintakaudeksi kerrallaan. (Päiväkotien ja leikkipuistojen kerhot i.a.; Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2015.)

Kerhotoiminnassa pidetään infotilaisuus ennen kerhokauden alkua ja vanhemmat täyttävät lapsesta Kerhotoiminnan perustietolomakkeen (liite 3). Neljä vuotta täyttävien lasten vanhempien kanssa käydään keskustelu lapsen kerhokokemuksista. Vanhemmille annetaan kyselylomake, johon lapsi vastaa vanhemman haastattelemana kotona ja vanhempi kirjaa lapsen vastaukset (liite 4). Vanhempi varaa keskusteluajan ohjaajan kanssa käytävälle keskustelulle, jossa keskustellen käydään lapsen kerhokokemuksia läpi. Vanhemmalle kerrotaan, että hän voi halutessaan puhua tästä lapsen 4-vuotisneuvolassa.

3 KESKEISET KÄSITTEET JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Varhaiskasvatus

KUVIO 1. Leikkipuistotoiminta osana varhaiskasvatusta Helsingissä (Mukaiillen Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen kunnallisista linjauksista 2002, 11.)

Varhaiskasvatus on olennainen osa lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmää, yhdessä kasvatus- ja perheneuvolan, terveydenhuolto- ja neuvolatoiminnan, lastensuojelun, kotipalvelun ja perhetyön kanssa (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 11). Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen ja kehitykseen. (Varhaiskasvatuslaki 2015.) Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta ja sen arvopohja perustuu lapsen oikeuksiin, joita määritellään kansainvälisin sopimuksin ja kansallisin säädöksin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–15). Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoitosta ja esiopetuksesta sekä muusta toiminnasta kuten avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. (Varhaiskasvatus i.a.)

Varhaiskasvatuksella luodaan perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle, tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Varhaiskasvatus rakentuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja sen perustana on monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Yhteiskunnan järjestämissä varhaiskasvatuksen palveluissa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Lähtökohtana on laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 21.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda perusta lapsen persoonallisuuden sekä taitojen, kykyjen ja arvopohjan tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, elinikäiselle oppimiselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Varhaiskasvatuksen merkitys on tärkeä sosiaalisuuteen kasvattajana ja sosiaalisten lähtökohtien

tasoittajana. Olennaista on, että jo varhaiskasvatuksessa pystytään varmistamaan hyvät kasvun ja kehityksen edellytykset kaikille tukemalla monipuolisin toimin erityistä tukea tarvitsevia sekä syrjäytymisvaarassa olevia lapsia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 21–22.)

Kansainvälisestä perspektiivistä katsoen suunta on kohti yhtenäistä kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, jossa päivähoito ja kouluopetus muodostavat eheän kokonaisuuden toiminnallisesti, sisällöllisesti ja hallinnollisesti. Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 21.) Helsingissä varhaiskasvatus erosi sosiaalivirastosta vuonna 2013, jolloin perustettiin uusi varhaiskasvatusvirasto. Helsingin toimialamuutoksessa 1.6.2017 varhaiskasvatusvirasto ja opetusvirasto yhdessä avoimen sivistystoimen kanssa tulevat muodostamaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan.

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Nämä linjaukset sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.) Opetushallitus on hyväksynyt uudet varhaiskasvatuksen perusteet 18.10.2016. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee ottaa perusteiden mukaiset paikalliset suunnitelmat käyttöön 1.8.2017 alkaen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa sekä moniammatillista yhteistyötä sellaisten eri palvelujen kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkua (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7). Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteissa mainitaan kasvatuskumppanuus ja ammatillinen osaaminen. Kasvatuskumppanuuden sisältä löytyy vahvasti henkilökunnan ammatillisen osaamisen vaatimus. Lasten hyvän kasvun edellytysten turvaamisen lähtökohtana on vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välinen kasvatuskumppanuus ja päivähoidon henkilöstön hyvä ammatillinen varhaiskasvatusosaaminen. Kasvatuskumppanuus merkitsee hyvää yhteyttä varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä lasten ja vanhempien välillä. Se on perheen sisäisen asiantuntemuksen ja henkilöstön ammatillisen asiantuntemuksen kohtaamista ja vuorovaikutusta. Kohtaaminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä monipuolista osaamista, vuorovaikutustaitoja ammatillisen näkemyksen esiintuomiseen sekä vanhempien kokemuksen kuunteluun ja ymmärtämiseen. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 16.)

Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuuden ja kasvatuskumppanuuden rinnalla varhaiskasvatuksen laatua varmistetaan jatkuvalla varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämällä. Osaamista pyritään ensisijaisesti laajentamaan ja syventämään toiminnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Lisä- ja täydennyskoulutusta järjestetään suunnitelmallisesti arviointitulosten perusteella. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 20.)

Leikkipuistotoiminnassa ohjaajat osallistuivat vuonna 2013 Vasu-verstaisiin, joiden tuotosten pohjalta ollaan tekemässä leikkipuistotoiminnan toiminnankuvausta. Vasu on lyhenne varhaiskasvatussuunnitelmasta. Leikkipuistotoiminnan Vasu-verstastyöskentelyn aiheina olivat oppimisympäristö, kasvatuskumppanuus ja perheiden osallisuus, lapsen luontaiset tavat toimia, lapsen osallisuus, kielen kehitys ja sisällölliset orientaatiot sekä verkosto-, kumppanuus- ja yhteistyö.

Jokaisella leikkipuistolla on oma vuosittain tehtävä toimintasuunnitelma, joka perustuu sekä valtakunnalliseen että Helsingin omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lisäksi perustana ovat iltapäivätoiminnan osalta perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma (Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 2013). Leikkipuistojen toimintasuunnitelmissa huomioidaan kaikki leikkipuistossa olevat toiminnot, erityisesti avoin toiminta, kerhotoiminta ja kou-

lulaisten iltapäivätoiminta. Leikkitoiminnankerhoissa ei tehdä lapselle omaa henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Varhaiskasvatuslaki määrittää lapsen ja vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimintayksikössä järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 2015.) Leikkipuistoissa järjestetään vuosittain asiakastyytyväisyyskysely, jonka tulokset käsitellään asiakkaiden kanssa osallistavin menetelmin. Kesätoiminnasta järjestetään erikseen oma tyytyväisyyskysely. Leikkipuistot voivat myös pitää omia palautekyselyitä, omien tarpeidensa mukaan. Kyselyissä esiin tulleeseen kritiikkiin sekä kehittämis- ja parannusideoihin vastataan mahdollisuuksien mukaan. Lapset ja vanhemmat ovat tervetulleita osallistumaan leikkipuiston toimintojen ja tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen osallistumalla toimintakauden aikana järjestettäviin erilaisia suunnittelu- ja ideointipalavereihin.

Kerholaisille ja heidän vanhemmille pidetään kauden alussa infotilaisuus, jossa kysytään vanhempien mielipiteitä, toiveita ja ideoita kerhon toimintaan, sisältöihin ja käytäntöihin. Koululaisille ja heidän vanhemmilleen pidetään myös infotilaisuus, jossa kerrotaan iltapäivätoiminnasta ja kysellään vanhempien mielteitä. Leikkipuistoissa lasten osallisuus perustuu avoimeen ja yhteisölliseen toimintakulttuuriin, jossa yhdessä suunnitellaan ja toteutetaan leikkipuiston toimintaa. Lasten osallisuutta ja mahdollisuutta päätöksentekoon edistävät leikkipuistoissa järjestettävät koululaisten ja kerholaisten foorumit, joissa kuunnellaan lasten ideoita ja toiveita sekä sovitaan ja päätetään niiden toteuttamisesta. (Helsingin Leikkipuistot 2016.)

3.3 Perhelähtöisyys

Perheen ja palveluiden välisiä yhteistyösuhteita luonnehditaan asiantuntijalähtöisiksi, perheitä tukeviksi, perhekeskeisiksi ja perhelähtöisiksi. Erilaiset ammatillisen auttamisen mallit ohjaavat työntekijöiden tulkintaa lapsesta, perheestä, yhteistyösuhteesta, ammattiauttajan roolista ja ammatillisen kasvun luonteesta. Kasvatuskumppanuudessa työntekijän rooli ja työkäytännöt vanhempien ja lasten kanssa perustuvat perhelähtöisiin työmalleihin, jolloin etäisyyttä otetaan asiantuntijalähtöiseen työtapaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18–19.) Leikkipuistossa on ollut työmallina perheiden tukeminen, josta on edetty perhelähtöiseen työtapaan.

Perhelähtöisyys on perheen yksilöllisten tarpeiden, taustan ja kiinnostuksen kohteiden huomioimista. Lapsi on kiinteä osa perhettä. Varhaiskasvatustyötä ei voi tehdä ilman tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Lapsen kehitysympäristöjen keskinäisen vuorovaikutuksen oletetaan luovan suotuisimman perustan lapsen hyvinvoinnille. Perhelähtöisessä työskentelyssä korostuvat keskinäinen luottamus, kunnioitus, avoimuus ja jaettu vastuu. Lisäksi edellytetään, että vanhemmat ja työntekijät osaavat kommunikoida ja neuvotella keskenään. Perhelähtöisessä työskentelytavassa lapsi-vanhempi suhteen merkitys tunnustetaan olennaisena ja merkittävänä lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavana tekijänä. (Kekkonen 2012, 37–38.) Perhelähtöisyys on leikkipuistotoiminnan ydintä. Perhelähtöisen työn kautta mahdollistuu lapsilähtöisen työn toteutuminen.

3.4 Lapsen etu

Lapsen edun määrittely edellyttää aikuisilta hyvää lapsen oikeuksien tuntemusta. Lapsen etua ja oikeuksia säädellään useilla sopimuksilla ja laeilla. Lapsia koskevissa asioissa kaiken lähtökohtana on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Tämä lapsen oikeuksien sopimus on saatettu lailla voimaan Suomessa vuonna 1991 ja se on oikeudellisesti sitova. Lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleisperiaatetta ovat lapsen oikeus syrjimättömyyteen, lapsen edun ensisi-

jaisuus, lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. (Lapsen oikeudet i.a.)

Lapsen edun ensisijaisuuden velvoite edellyttää aktiivisia toimenpiteitä kaikissa lapsia koskevissa viranomaisten toimissa ja päätöksissä. Lapsen etu velvoittaa valitsemaan eri tulkintavaihtoehdoista sen, joka parhaiten toteuttaa lapsen etua. Velvoitetta lapsen oikeudesta kehitykseen, tulee tulkita sen laajimmassa merkityksessä. Kehitys on ymmärrettävä kokonaisvaltaisena käsitteenä, johon sisältyy lapsen fyysinen, psyykinen, hengellinen, moraalinen ja sosiaalinen kehitys. Lapselle, joka kykenee itse muodostamaan näkemyksensä, on taattava oikeus ilmaista ne vapaasti kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemyksille tulee antaa asianmukainen painoarvo lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Lapsen oikeudet i.a.)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa toimimaan ensisijaisesti lapsen edun mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että toiminnassa pitää huomioida ja turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, mahdollisuus saada ymmärrystä sekä iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa. Lapsen etu vaatii turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden. Lapsen etu on mahdollisuus itsenäistymiseen ja kasvamiseen vastuullisuuteen. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Lastensuojelulaki velvoittaa, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin. Laki velvoittaa turvaamaan läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapselle pitää turvata mahdollisuus taipumuksiaan ja toivomuksiaan vastaavaan koulutukseen. Lapselle tulee turvata turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen sekä henkinen koskemattomuus. Lapselle on turvattava mahdollisuus itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen kasvamiseen sekä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa. Lapsen etua arvioitaessa on turvattava, että kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta tulee huomioiduksi. (Lastensuojelulaki 2007.)

Varhaiskasvatustilain mukaan lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatustilain tavoitteiden mukainen varhaiskasvatus on lapsen edun mukaista. (Varhaiskasvatustilain 2015.)

Yksittäisen lapsen etu määrittyy tilanne- ja tapauskohtaisesti. Aikuisten pitää olla selvillä lapsen näkemyksestä tilanteesta. Kun lapsen etua ja hyvinvointia pohditaan, apuna tulee olla ajantasainen ja uusin tieto lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä vuorovaikutussuhteiden laadusta ja merkityksestä. (Lapsen oikeudet, i.a.) Lapsen edun ensisijaisuuden periaate sitoo kaikkia lapsen kanssa työskenteleviä. Kasvatustumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja sitä ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen (Varhaiskasvatustilain 2005, 31).

Leikkipuistotoiminnassakin Lasten oikeuksien sopimus ja lait velvoittavat huomioidaan lapsen edun ja oikeudet. Lapsen edun ensisijaisuus tulee huomioida leikkipuiston toimintaa suunnitellessa. Toimintaa järjestettäessä pitää huomioida lasten tasavertaisuus. Toiminnan pitää edistää eri-ikäisten lasten kasvua ja kehitystä sekä mahdollistaa lasten ideoiden, toiveiden ja mielipiteiden esittäminen ja niiden kuunteleminen. Kasvatustumppanuuden lähtökohtana on Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen perheen ja palvelujen välisessä yhteistoiminnassa (Kasvun tumppanit kasvatustumppanuus i.a.). Leikkipuistotoiminnassa ohjaajalla on mahdollisuus tukea vanhempaa ymmärtämään lapsen etu. Keskusteluilla ja toiminnalla pyritään lisäämään vanhemman ymmärrystä lapsen tarpeista ja kehitysvaiheista, etenkin silloin kun vanhempien jaksaminen on tiukoilla tai vanhemman verkosto ei tarjoa riittävää tukea vanhemmuudelle. Jotkut vanhemmat tarvitsevat toisia enemmän apua lapsen asemaan eläytymisessä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–134.)

3.5 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus edistää lapsen ääntä arvostavan palvelukulttuurin, dialogisen vuorovaikutuksen ja luottamuksellisten yhteistyösuhteiden luomista lapsen kasvu- ja kehitysympäristöihin. Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Kumppanuudessa huomiota kiinnitetään siihen, miten vanhemman lasta koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja jaetuksi vuoropuheluissa ammattilaisten kanssa. Kasvatuskumppanuudessa lapselle läheiset aikuiset kehittävät kykyään kuulla lasta. (Kasvatuskumppanuus i.a.) Tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11).

Kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus, dialogi sekä osallisuus. Kuuntelu ja toisen kuuleminen ovat keskeisiä asioita vuoropuhelussa. Kuuleminen ei ole ensi sijassa taito vaan suhde toiseen ihmiseen. Kuulevassa suhteessa asetetaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, ajatuksia ja puhetta. Se on eläytyvää kuuntelemista ja keskittymistä sekä sisältää läsnäolon vaatimuksen. Kuuleminen näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä sekä mahdollistaa kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tunteen muodostumisen. Kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Avoimuus ja myönteisyys auttavat ihmistä ymmärtämään, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan. Kunnioitus tarkoittaa toisen ihmisen rajojen huomioon ottamista. Kunnioittamiseen liittyy myös se, että voimme ajatella oppivamme toiselta ihmiseltä jotain. Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Vuoropuhelun eli dialogin avain on kuulemisessa. Vain kuulevassa suhteessa voi syntyä aitoa vuoropuhelua, jossa on tilaa kaikkien osapuolten tulla näkyviksi omine ajatuksineen. Dialogi on myös puhumista tavalla, joka kutsuu toiset osallistumaan keskusteluun. Dialogin oleukseen kuuluu myös yhdessä ajatteleva. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40; Nummenmaa & Karila 2011, 43–51.) Osallisuudessa on kysymys syvällisestä ihmisen identiteetin kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisössä sekä

mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana yhteisöllisessä prosessissa. Kokeemus osallisuudesta syntyy vastavuoroisen tiedonvaihdon, merkityksellisten kohtaamisten ja tunnepohjaisen sitoutumisen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 27.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) vanhempien ja henkilöstön välinen yhteistyö linjataan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuus vaatii vanhempien ja työntekijöiden tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä oman lapsensa paras tuntemus, he ovat asiantuntijoita oman lapsensa asioissa. Työntekijöillä on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisessa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain mahdollinen tuen tarve jollakin lapsen kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa yhteinen suunnitelma lapsen tukemiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Kasvatuskumppanuudessa yhdistyy vanhempien ja työntekijöiden tiedot ja kokemukset lapsesta. Onnistunut yhteistyö koituu lapsen parhaaksi.

3.6 Kasvatuskumppanuus muissa tutkimuksissa

Helsingin leikkipuistojen kerhotoimintaa on tutkittu vähän. Yksi tutkielma on Anna-Riikka Impiön ja Nina Matilaisen (2014) tekemä opinnäytetyö, jonka yhtenä tutkimustehtävänä oli selvittää, miten leikkitoiminnan kerhot tukevat avoimen varhaiskasvatuksen palveluna lapsiperheitä. Toinen tutkimustehtävä oli selvittää, millaisia kokemuksia leikkitoiminnan kerhoissa käyvien lasten vanhemmilla on kerhojen toiminnasta. Impiön ja Matilaisen tutkimuskysymyksiä on ”Miten vanhemmat kokevat avoimen varhaiskasvatuksen leikkitoiminnan kerhon tukevan lapsen kehitystä?” sekä ”Millaista tukea vanhemmat saavat leikkitoiminnan kerhoista?”. Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että leikkitoiminnan kerho on

tarpeellinen palvelu, joka tarjoaa tukea lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä vanhemmuudelle. Tutkimuksessa vanhemmat kokevat ulkoleikkitoiminnan kerhon tukevan lapsen motoristen taitojen kehittymistä paremmin kuin sisäleikki-toiminnan kerhon. Kerhotoiminnan lasta tukeva vaikutus näkyy lapsen sosiaalisten ja kognitiivisten taitojen kehittymisenä. Lasten vanhemmat kokevat kasvatustyhteistyön pääsääntöisesti toimivaksi. Ohjaajien koetaan ottaneen yhteistyön kannalta riittävän roolin kasvatuksessa. Ohjaajat huomioivat vanhemmat ja vanhemmille kerrotaan päivän tapahtumista lapsen hakutilanteessa. Vanhemmat toivovat säännöllisiä kasvatuskeskusteluja ja tiivistä yhteistyötä etenkin kerhon alussa. Lasten osallistuessa kerhotoimintaan vanhemmilla on mahdollisuus omaan aikaan sekä rentoutumiseen. Tämän todetaan tukevan perheiden hyvinvointia. Vanhemmat toivovat enemmän informaatiota puiston käytännöistä ja ohjaajien vaihtuvuus koetaan raskaaksi. (Impiö & Matilainen 2014.)

Susanna Pääkön (2010) opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää avoimen varhaiskasvatuksen laatua tuomalla esille vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta sekä tavoitteena on kuvailla vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tavoitteena on tuoda esille vanhempien ajatuksia kasvatuskumppanuussuhteen syventämisestä ja kehittämisestä. Tutkimuksella pyritään saavuttamaan avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjien kokemuksiin perustuvaa tietoa, jota varhaiskasvatuksen ammattilaiset voisivat hyödyntää toimintansa kehittämisessä. Pääkön opinnäytetyön tulosten perusteella avoin varhaiskasvatus pystyy sekä vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin että on onnistunut löytämään sopivan tavan tehdä yhteistyötä perheiden kanssa. Kasvatuskumppanuus on muovautunut avoimen varhaiskasvatuksen toimintatapoihin sopivaksi. Avoimen varhaiskasvatuksen erityispiirteet näkyvät vanhempien mielestä kasvatuskumppanuuden ”keveytenä”. Vanhemmat kuitenkin kokevat, että kasvatuskumppanuus on toteutunut riittävänä. Kasvatuskumppanuuden toteutumisen ehtona tutkimuksessa nousi esiin avoimen varhaiskasvatuskerhon toiminnan ja työntekijöiden ammatillisuus. Toisaalta vanhemmat pohtivat avoimeen varhaiskasvatukseen suunnattuja resursseja sekä sitä minkälaiset valmiudet laadukkaan varhaiskasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden toteuttamiselle annetaan. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden positiiviseksi asiaksi, joka tukee lap-

sen kasvua ja kehitystä ja sitä kautta koko perheen hyvinvointia. Tutkimuksen tuloksissa korostui toiminnan perhelähtöisyys ja työntekijöiden vahva ammatillisuus. (Pääkkö 2010.)

Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö VKK-Metron vuonna 2011 tekemässä tutkimuksessa selvitetään vanhempien ja henkilökunnan osallisuutta. Tutkimukseen osallistuneissa päiväkotitiimeissä selvitettiin näkemystä vanhempien tekemistä aloitteista päivähoitoon liittyvissä asioissa sekä sitä, missä tilanteissa näitä aloitteita yleensä tehtiin. Vanhemmilta selvitettiin heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan siitä, minkälaiset mahdollisuudet heillä on vaikuttaa lapsensa päivähoitoon. Tulosten perusteella vanhempien osallisuus päivähoidossa tulee parhaiten esiin lasta koskevinä kysymyksinä ja aloitteina lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä vanhukskeskusteluissa. Vanhempien aloitteet koskevat erityisesti lasten perushoitoa sekä yleiseen hyvinvointiin liittyviä asioita. Suurimmat muutostoiveet koskevat tiedonkulkua. Vanhempien mielipiteitä on kysytty erityisesti vanhempainilloissa, jolloin vanhemmille on järjestetty mahdollisuus yhteiseen keskusteluun. Koko päivähoitoa koskevien yleisten kyselyiden avulla on tiedusteltu lähinnä vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon. Lasten vanhempien osallisuus nousee esille, kun kehitetään kasvatuskumppanuutta. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011.)

3.7 Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria

Lapsen kehitysympäristöjen keskinäisen vuorovaikutuksen oletetaan luovan suotuisimman perustan lapsen hyvinvoinnille. Perhe ja kerhotoiminta ovat pikkulapsen tärkeitä kehitysympäristöjä ja näiden välinen onnistunut vuorovaikutus edistää lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Tätä vuorovaikutusta tutkitaan Bronfenbrennerin ekologisessa sosiaalistumisteoriassa.

Bronfenbrennerin ekologinen sosiaalistumisteoria nostaa esiin kehittyvän persoonan eli lapsen ja kasvatukseksi tarkoitetun ympäristön sekä ympäristöön kuuluvien henkilöiden suhteet, roolit, toiminnot ja prosessit. Bronfenbrennerin mukaan kehitykseen ja sosiaalistumiseen vaikuttavat ympäristön erilaajuiset

kehät, joiden kanssa yksilö on aktiivisessa vuorovaikutuksessa. Teoria sisältää kolme merkittävää oletusta. Ensimmäinen oletus on, että yksilö nähdään aktiivisena ja ympäristöön vaikuttavana. Toinen oletus on, että ympäristön nähdään vaativan yksilöä mukautumaan sen ehtoihin ja edellytyksiin. Kolmas oletus on, että ympäristön käsitetään koostuvan erilaajuisista sisäkkäisistä kokonaisuuksista sekä niiden keskinäisistä suhteista, mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmistä. (Härkönen 2007, 26.) Kasvatuksen näkökulmasta tässä vuorovaikutuksessa on kyse kasvatuksellisista tapahtumista, jotka toteutuvat kehittyvän, kasvavan ja kasvatettavan yksilön eli lapsen sekä kasvattajapersoonien ja yhteisöjen välillä (Puroila & Karila 2001, 204).

Lapsen lähitasoihin eli mikrosysteemeihin voidaan katsoa esimerkiksi kuuluvaksi lapsen perhe, varhaiskasvatusympäristö, isovanhemmat ja esimerkiksi naapurusto. Pienen lapsen tärkeitä suhteita ovat erityisesti kodin ja neuvolan sekä kodin ja varhaiskasvatuksen keskinäiset vuorovaikutukset. Yksilön toimiminen useammassa erilaisissa mikrosysteemeissä on ekologisen teorian näkökulmasta kehitykselle merkittävää. Kehityksellinen potentiaali on riippuvainen siitä, millälaiset suhteet näiden erilaisten mikrosysteemien välillä on. (Venninen, Leinonen ym. 2011, 5; Puroila & Karila 2001, 212.)

Mesojärjestelmä käsittää kehittyvän henkilön eli lapsen sisältävien kahden tai useamman ympäristön väliset yhteydet ja prosessit. Mesosysteemi koostuu niistä suhteista, joita lapsen mikroympäristöillä on keskenään. Kriittisin vaihe on mesosysteemin muodostuminen eli tilanne, jossa lapsi siirtyy mikrosysteemistä toiseen. Huomioitavaa on millainen on mesosysteemin luonne ja toimivuus. Siirtymävaiheen kehityksellinen vaikutus on suuresti riippuvainen niistä yhteyksistä, joita mikrosysteemien välille muodostuu. Olennaista lapsen kehityksen kannalta on tukevatko eri mikrosysteemit toisiaan vai kokeeko lapsi niissä ristipaineita, odotetaanko ja vaaditaanko eri mikroympäristöissä erilaista käyttäytymistä. Esimerkiksi lapsen aloittaessa päivähoiton olennaista on se, onko hänellä muita henkilöitä tukenaan ja missä määrin henkilökunta ja vanhemmat käyvät keskustelua tavoitteista ja lapseen kohdistuvista odotuksista. (Härkönen 2007, 30; Puroila & Karila 2001, 212.) Tarkastellessani kasvatuskumppanuutta tutkin lap-

sen kahden mikrojärjestelmän, perheen ja kerhon, kohtaamista mesojärjestelmässä.

Lapsen kannalta koti ja kerho ovat hyvin erilaisia kokemusmaailmoja. Tähän niin sanottuun kaksoissosialisaatioon liittyy kodin ja kerhon tunneilmastojen erilaisuus. Tietoisuus lapsen maailmojen erilaisuudesta ja omasta roolista lapsen elämässä auttaa aikuista näkemään lapsen elämän kontekstisidonnaisuuden ja voi lieventää siten katteettomia lupauksia puolin ja toisin. (Korhonen 2006, 67–68.) Lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että häntä hoitavilla aikuisilla, vanhemmilla ja ohjaajilla, on hyvä ja toimiva yhteys ja että he pyrkivät yhteistyössä toimimaan hänen hyvinvointinsa parhaaksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 137).

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää Helsingin leikkipuistojen leikkitoiminnan kerhoissa, miten kerholaisten vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden sekä mitä ja minkälaista kasvatuskumppanuuden tulisi heidän mielestään olla. Toisena tavoitteena on selvittää, millaista kasvatuskumppanuusosaamista ohjaajilla on. Tarkoituksena on kuvata kasvatuskumppanuutta vanhempien näkökulmasta ja henkilökunnan osaamisena sekä saada näkyväksi kasvatuskumppanuuden merkitys ja tarpeellisuus leikkipuistotoiminnassa.

Opinnäytetyölläni pyrin tuomaan esille leikkipuiston kerhotoiminnan nykyisiä kasvatuskumppanuus käytäntöjä ja vahvistamaan vanhempien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lapsensa kerhotoiminnassa. Vanhempien osallisuuden kokemus oman lapsen asioihin vahvistaa vanhemmuutta. Vanhempien ja henkilökunnan yhteistyöllä toteutuu leikkipuiston varhaiskasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden ydin eli lapsen etu, toiminta lapsen tarpeita vastaavaksi ja lapsen parhaaksi. Tutkimuksestani hyötyvät kerhotoiminnassa mukana olevat lapset ja perheet, leikkipuiston ohjaajat ja koko leikkipuistotoiminta sekä varhaiskasvatusvirasto.

Tutkimuskysymykseni on, millaista on kasvatuskumppanuus leikkipuiston kerhotoiminnassa?

4.2 Tutkimusympäristö

Tutkimusympäristönä on Helsingin kaupungin kymmenestä leikkipuistoyksiköstä kolme, yhteensä 20 leikkipuistoa. Työntekijöitä on yhteensä noin 60. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kolmen leikkipuiston kerholaisten vanhemmat, yksi kerho jokaisesta leikkipuistoyksiköstä sekä yhdeksän leikkipuiston työntekijää, kolme jokaisesta leikkipuistoyksiköstä ja jokainen työntekijä työskentelee eri

leikkipuistossa. Tutkimukseen osallistuvissa kerhoissa on yhteensä enintään 39 lasta, joista osa on sisaruksia, joten perheitä on vähemmän kuin 39.

4.3 Käytäntötutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyöni on käytäntötutkimuksellinen kehittämistyö. Kehittäminen tähtää muutokseen, sillä tavoitellaan jotakin parempaa ja tehokkaampaa kuin aikaisemmat toimintatavat ovat olleet. Muutoksen suunta on menneestä tulevaan, jolloin asiantilat voivat muuttua määrällisesti, laadullisesti tai rakenteellisesti. Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen suhdetta voidaan hahmottaa siten, että kehittämisessä sovelletaan tutkimuksen tietoa. Tutkimus tuottaa uusia asioita ja uutta tietoa, joita sovelletaan käytäntöön. Perustutkimuksella pyritään kehittämään tietoa, joka selittää tai kuvailee tutkittavaa ilmiötä. Soveltava tutkimus pyrkii käytännöllisten ongelmien ratkaisemiseen käyttämällä apunaan perustutkimuksen tuottamaa teoreettista ja kuvailevaa tietoa. Siihen liittyy tiedon etsintä käytännöllistä tavoitetta tai päämäärää varten. (Toikko & Rantanen 2009, 16–20.) Kehittämistoiminnan kannalta reflektiivinen näkemys tarkoittaa kehittämisen perusteluiden ja organisoiminnan jatkuvaa uudelleen arviointia. Kehittämiseen tarvitaan eräänlainen peili, jota voidaan käyttää todellisuuden heijastamiseen. Reflektiivisenä peilinä voidaan käyttää teoreettisia käsitteitä, vuorovaikutusta, mielipiteitä, väittämiä eli melkein mitä tahansa objektia, jonka avulla todellisuutta voidaan heijastaa. (Toikko & Rantanen 2009, 16–20.) Opinnäytetyössäni reflektiivisenä peilinä on kasvatuskumppanuuden teoreettinen käsite ja mielipiteet. Opinnäytetyössäni tutkin varhaiskasvatuksessa käytettyä kasvatuskumppanuutta leikkipuistokontekstissa, leikkitoiminnankerhossa. Toivon opinnäytetyöni vaikuttavan leikkipuiston kasvatuskumppanuuskäytäntöihin sekä laadullisesti että rakenteellisesti.

Käytäntötutkimuksellinen kehittämistyö on soveltavaa tutkimusta jonka ongelmanasettelu ja aihe liittyvät käytäntöihin. Yhteys käytäntöihin on perustavanlaatuisista siksi, että tämän yhteyden varassa on mahdollisuus rakentaa reflektiiva suhde vallalla oleviin käytäntöihin ja teorioihin. Muita käytäntötutkimuksen laatu- tai ominaisuuksia ovat hiljaisen tiedon arvo, pyrkimys jaettuun tiedontuottamiseen sekä

kansalaisten tiedon ja kokemusta tuominen tiedetyksi. (Satka, Karvinen-Niinikoski, Nylund & Hoikkala 2005, 11–12.) Taustateorioina ovat kasvatuskumppanuus ja sen periaatteet, kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi sekä osallisuus sekä lapsen etu ja ekologinen teoria.

4.4 Tutkimusaineisto ja analyysimenetelmät

Opinnäytetyöni aineiston keräsin monimenetelmällisesti, puolistrukturoidulla lomakekyselyllä ja ryhmissä toteutetuilla haastatteluilla. Kyselyn ja haastatteluiden teemoja ovat kasvatuskumppanuus, käytännöt, vuorovaikutus, lapsen kasvu ja kehitys, vanhemmuuden tukeminen ja osallisuus. Teemat tulevat kasvatuskumppanuuden taustateoriasta ja kerhotoiminnan käytännöstä.

Kerholaisten vanhemmille tein puolistrukturoidun kyselyn lomakehaastatteluna (Liite 6). Kävin esittelemässä tutkimukseni ja kertomassa kyselystä jokaisessa puistossa erikseen. Otin yhteyttä leikkipuistojen henkilökuntaan ja sovin heidän kanssa, milloin tulen kyselyn jakamaan. Samalla sovin, että henkilökunta kertoo vanhemmille tulostani. Kerroin vanhemmille opinnäytetyöstäni ja kyselystä. Jaoin kyselykuoret vanhemmille henkilökohtaisesti ja kerroin, että kysely palautetaan nimettömänä suljetussa kuoressa omaan kerhoon. Muutama lapsi ei ollut juuri tuolloin kerhossa, joten jätin heidän vanhemmille kyselylomakkeet palautuskuoressa ohjaajien jaettavaksi. Kyselylomakkeita jaettiin 26 lapsen vanhemmalle. Kerhojen ohjaajat lähettivät suljetut nimettömät palautuskuoret minulle heille antamassani kuoressa. Lomakkeita palautui 8 kappaletta.

Kyselytutkimus on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa ja sen perinteisin versio on paperilla toteutettu kysely (Valli 2015, 84). Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että sen avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto. Heikkouksina pidetään sitä, että ei ole mahdollista varmistua siitä miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen sekä sitä miten onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat. Heikkoutena pidetään myös vastaamattomuutta (Hirsjärvi ym. 2012, 195.) Tutkimuksessani en saanut laajaa tutkimusaineistoa, yhdestä

kerhosta ei palautunut yhtään kyselylomaketta. Muissa palautuneissa yhden kyselylomakkeen yksi sivu oli ilman vastauksia.

Ohjaajien haastattelut tein ryhmähaastatteluina neuvottelutilassa, missä saimme olla rauhassa ilman keskeytyksiä, eikä se ollut kenenkään haastatteluun osallistuvan työpaikalla. Haastatteluista muodostui kysymysten pohjalta keskustelun kaltainen tilanne. Tarkensin kysymyksiä keskustelun aikana selventävillä kysymyksillä. Haastattelujen runko on liite numero 8 tässä raportissa. Henkilökunnan haastattelut tein Työyhteisöt ja kehittäminen opintojakson hankeharjoittelussa joulukuussa 2015. Esimiehet olivat kertoneet opinnäytetyöstäni työyhteisössään ja minä lähetin haastatteluun valikoituneille esitiedot haastattelusta, sen aiheesta ja aikataulun. On eettisesti oikein ja haastattelun onnistumisen kannalta merkittävää, että haastateltava on ainakin tietoinen aiheesta mitä haastattelu koskee (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Onnistuneen informaation saannin edellytys on haastattelijan ja haastateltavan välinen luottamus. Luottamusta luo se, että haastattelijalla on haastateltavilleen totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksen, pitää saamiaan tietoja luottamuksellisina ja varjelee haastateltavien anonymiteettia. (Ruusuvaara & Tiittula 2005, 41.)

Ryhmähaastattelussa vuorovaikutus painottuu haastattelijan ja kunkin osallistujan välille. Haastattelijalla pitää vuorovaikutuskontrollin itsellään rohkaisematta osallistujia keskustelemaan keskenään. Ryhmäkeskustelussa haastattelijalla on enemmänkin keskustelun vetäjä ja pyrkii tietoisesti saamaan aikaan vuorovaikutusta osallistujien välillä. Vetäjä tuo tutkimuksen teemoja osallistujien keskenään keskusteltavaksi ja kommentoitavaksi. (Valtonen 2005, 223–224.) Pitämäni ryhmähaastattelut muodostuivat lähemmäksi ryhmäkeskusteluja.

Pidin kolme ryhmähaastattelua. Ensimmäisessä ja toisessa haastattelussa oli mukana kolme ja kolmannessa kaksi työntekijää. Sain haastatteluihin kahdeksan työntekijää suunnitellun yhdeksän sijasta. Jokaisessa haastattelussa työntekijät olivat eri alueilta. Haastatteluihin kului 45 minuuttia – 1 tunti 15 minuuttia. Olin asettanut noin tunnin aikarajan ja pitäydyimme siinä aika hyvin. Haastatteluaineistoa on äänitteinä kolme tuntia. Kaksi ensimmäistä haastattelua olivat kahden päivän välein ja enkä ehtinyt litteroida ensimmäistä haastattelua ennen

toista haastattelua. Ensimmäinen haastattelu oli kuitenkin hyvin mielessä ja olin kuunnellut edellisen haastattelun äänitteen ennen toista haastattelua. Litteroin kaksi ensimmäistä haastattelua ennen kuin pidin kolmannen haastattelun. Minulla on haastatteluista 24 sivua, litteroitua aineistoa, fonttikoko 12 ja riviväli 1.

Lähtökohtana laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, siinä suositaan metodeja joissa tutkittavan näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina. (Hirsjärvi ym. 2012, 161, 164.) Aineiston analysoinnissa käytin laadullista menetelmää, teemoittelua. Yhden teeman, asiakkaiden tyytyväisyyden, osalta käytin kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää. Tuossa teemassa laskin numeraalisten vastauksien keskiarvot ja taulukoin ne.

Olen kuunnellut henkilökunnan haastattelut useaan kertaan ja antanut itselleni aikaa kuulla ja löytää olennaiset ilmaukset. Olen litteroinut haastattelut karkeasti, jättänyt tutkimukseni kannalta epäolennaisen keskustelun litteroimatta. Tämä litteroimatta jättämäni keskustelu on käsittänyt pääasiassa kerholaisten valinta-perusteita, leikkipuiston ulko- ja sisätiloja. Luin litteroidun aineiston huolella läpi useaan kertaan ja etsin ilmauksia tutkimukseni teemoista: kasvatuskumppanuudesta, käytännöistä, vuorovaikutuksesta, lapsen kasvusta ja kehityksestä, vanhemmuuden tukemisesta ja osallisuudesta. Alleviivasin aineistosta ilmaukset eri väreillä teemoittain. Luin aineiston niin moneen kertaan, että en enää löytänyt uusia ilmauksia. Tämän jälkeen kirjoitin pelkistetyt ilmaukset omiksi tiedostoikseen teemoittain ja näistä etsin erilaisia tyyppejä. Luin vanhempien haastattelulomakkeet useaan kertaan ja etsin niistä teemojen mukaisia ilmauksia kasvatuskumppanuudesta. Yhdistin ilmaukset teemoittain kuvaamaan kasvatuskumppanuuden periaatteita, käytäntöjä, lapsen kasvun ja kehityksen tukemista sekä vanhemmuuden tukemista leikkipuiston leikkitoiminnankerhoissa. Näin sain kuvauksen henkilökunnan ja vanhempien kokemuksista kasvatuskumppanuudesta.

5 KASVATUSKUMPPANUUS LEIKKIPUISTON KERHOTOIMINNASSA

5.1 Kasvatuskumppanuus

Vanhemmat määrittelevät kasvatuskumppanuuden yhteistyöksi, vuorovaikutukseksi ja tukemiseksi, yhdessä kasvattamiseksi.

Perheen ja kerhon välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta lasta koskevissa asioissa.

Keskusteluyhteyttä henkilökunnan vanhempien välillä. Henkilökunnan välittämistä ja osallistumista lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen ja seuraamiseen.

Lapsen kasvatusta yhdessä, lapsen parhaaksi, kerhon väki tukee kodin kasvatustyötä.

Ohjaajat määrittelevät haastatteluissa kasvatuskumppanuuden yhteistyöksi, vuorovaikutukseksi ja tukemiseksi.

– – kanssakulkijoita siinä sen hetken mitä he ovat meillä kerhossa –
– kumppaneina hoitamassa – – yhteistyössä vanhemman kanssa hoidetaan ja kerrotaan – –

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset leikkipuistotoiminnassa kulkee sen perheen rinnalla kuka lapsi on siellä leikkipuiston toiminnassa perheen tukena ja rinnalla kulkija ja korvina ja silminä ja peilinä ja keskustelijana lapsen etua ajaen.

– – tukea olen läsnä ja paikalla jos teillä on jotakin että te haluaisitte puhua tai jakaa – –

Ohjaajien haastatteluiden mukaan kasvatuskumppanuuden rakentuminen vaatii luottamusta. Luottamuksellinen suhde vaatii rakentuakseen aikaa ja tutustumista.

– – luottamus mistä se kasvatuskumppanuus niinku lähtee että, saattaa olla sellanen tunne työntekijänä että lapsen vanhempi ei välttämättä luota tai uskalla kertoa tai jostain syystä halua kertoa jo-

tain asiaa ja sitten kuitenkin vähitellen päästään keskusteluun ja tilanteessa eteenpäin ja se huomaakin se vanhempi että, tää onkin ihan turvallinen ympäristö kertoo näistä haasteista – –

Aikaa tarvitaan yksittäisessä hetkessä, pitää luoda kiireetön ilmapiiri kohtaamiselle ja toisaalta tarvitaan aikaa tutustumiselle. Ajan kanssa tapahtuvien kohtaamisten ja vuorovaikutuksen myötä päästään rakentamaan luottamuksellista suhdetta.

– – syntyä pitemmässä ajanjaksossa – – nyt jos on vetänyt kerhoa koko syksyn niin nyt (joulukuussa) on tullut vanhempiin semmonen luottamussuhde ja oikeesti – – eikä vanhempien pidäkään luottaa mun mielestä se tulee vasta ajan kanssa – –

Ohjaajien haastatteluista käy ilmi, että luottamusta ei rakenneta pelkästään ajan kanssa, vaan luottamuksellisen suhteen rakentumiseen vaaditaan kuulemista ja kunnioittavaa asennetta.

– – että sä oikeesti osotat, että sä kuuntelet vaikka oiski muutaki hommaa ja näytät että sä kuuntelet sitä vanhempaa että mitä he puhuu ja reagoit siihen mitä he puhuu jollain tavalla he kokee kumminki tulevansa kuulluksi – –

Kunnioitus lasta ja vanhempia kohtaan pitää näkyä. Heidät otetaan vastaan hyväksyen, yksilöinä, nimellä tervehtien. Vanhemmille pitää osoittaa, että ohjaajat arvostavat heitä vanhempina ja vanhemmat ovat oman lapsensa asioissa asiantuntijoita.

– – suhtautumisesta miten sä otat aamulla niitä lapsia vastaan että sä oikeesti haluat ottaa niitä vastaan ja oot iloissas ku ne tulee sinne kerhoon ja se et aikaa tietysti aina varata vanhemmille jos ne halua jostain keskustella – –

5.2 Yhteistyökäytännöt

Leikkitoiminnankerhon yhteistyökäytäntöjä on vanhempien vastausten mukaan seuraavat: infotilaisuus, keskustelut lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, Tietoja lapsesta kerhoon -lomake ja vanhempainvartti. Yksikään vanhemmista ei mai-

nitse aloituskeskustelun olevan käytössä. Muunlaisiksi yhteistyökäytännöiksi mainitaan sopimukset kerhon toiminnasta sekä kerhon ohjelman perustuminen lasten ja vanhempien toiveisiin. Tämän todetaan olevan asiakaslähtöisyyttä.

Ohjaajat nimeävät haastatteluissa yhteistyökäytännöiksi keskustelut, infotilaisuudet, esitteet ja tiedotteet, Tietoja lapsesta kerhoon -lomakkeen, tutustumiskäynnit ja vanhemman mahdollisuuden osallistua ensimmäisille kerhokerroille. Muutamassa kerhossa on käytössä kerhovihko. Kerhovihkoon dokumentoidaan kerhopäivää ja havaintoja lapsesta.

Keskusteluja ovat kuulumisten vaihto lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä vanhemman halutessa aloituskeskustelu tai vanhempainvartti. Lisäksi on mahdollisuus varata aika kahdenkeskiseen keskusteluun vanhemman tai ohjaajan aloitteesta. Puhelinkeskusteluja käytetään myös. Ohjaajat kertovat, että harva vanhempi käyttää mahdollisuutta kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaajan kanssa. Infotilaisuudet pidetään yleensä syksyllä ennen kerhon alkua. Infotilaisuuksiin osallistuu lähes kaikista kerhoon tulevista perheistä ainakin toinen vanhemmista ja lapset.

Kerhoissa on käytössä erilaisia esitteitä ja tiedotteita kerhon toiminnasta. Näitä ovat muun muassa yleinen esite, kerhon oma esite sekä tiedotteet kerhon kuluista ja ohjelmasta. Tiedotteita lähetetään vanhemmille viikoittain, kuukausittain ja tarvittaessa. Tiedotteita lähetetään paperilla, sähköpostilla tai tekstiviestinä. Kaikissa kerhoissa on käytössä jonkinlainen Tietoja lapsesta kerhoon -lomake. Lomakkeen nimi ja sisältö vaihtelevat kerhoittain.

5.3 Vuorovaikutus

Puolet vanhemmista kuvailevat vuorovaikutuksen olevan hyvä henkilökunnan kanssa. Nämä vanhemmat kuvaavat vuorovaikutusta välittömäksi ja kokevat että kaikesta pystyy juttelemaan. Toinen puoli vanhemmista kokee vuorovaikutuksen riippuvan henkilöistä sekä kuvailee vuorovaikutusta ok:ksi. Perusteluina

tähän on henkilökunnan vaihtuvuus, uudet työntekijät tai työntekijän huono päivä.

Vaihtuvuus on lp xxxssa ollut suurta, eikä uudet ole tulleet tutuiksi. Heidän kanssaan vuorovaikutus vähäistä.

Vakituisen henkilökunnan kanssa on lämpimät välit ja saan heiltä paljon tukea.

Ohjaajien haastatteluiden perusteella vuorovaikutuksen vanhempien kanssa pitää perustua kunnioitukseen ja arvostavaan kohtaamiseen. Ohjaajalta vaaditaan sensitiivisyyttä ja ystävällisyyttä kohtaamisissa. Ensikohtaamisella on suuri merkitys. Tutuus helpottaa vuorovaikutusta vanhemman kanssa, tällöinkin vuorovaikutuksen pitää olla ammatillista.

– – persoonahan on siinä, toinen kohtaa erillä lailla, me ollaan persoonia, kuitenkin jokainen kohtaa arvostavasti ja kaikki nää ettei mennä töksäyttämään ihan miten vaan – – joku jää ehkä pidemmäksi aikaa rupattelemaan joku taas vähemmän toinen tykkää enemmän rupatella – –

Ohjaajien haastatteluiden mukaan tutustumista uusiin kerholaisiin ja vanhempiin nopeuttaa leikkipuistossa se, että kerholaisten perheet voivat tulla jo kerhon alkua edeltävänä kesänä osallistumaan leikkipuiston toimintaan ja tutustumaan ohjaajiin. Osa kerholaisten perheistä on jo pidemmän ajan leikkipuiston asiakaina ennen lapsen kerhoon hakemista. Ohjaajat kertovat, että aiemmin vielä suurempi osa kerholaisista oli puiston asiakasperheistä.

Ohjaajien mukaan vanhemmat aistivat kerhon ilmapiirin, joka vaikuttaa vuorovaikutukseen joko myönteisesti tai kielteisesti. Ohjaajan oman työn arvostuksen pitää näkyä lasten ja vanhempien kohtaamisessa.

– – pitää näkyä omassa työssä että mä itse arvostan tätä työtä tää on mulle tärkeää mä pidän kerhotyöstä pidän teidän lapsistanne et se miten sä sit sen näytät sen noh se pitää vaan näkyä sun oleuksesta – –

– – jos oot hirveen ärtynyt siitä kerhoajatuksesta ja siitä et sinne tulle niitä pieniä lapsia nii se ei saa tavallaan näkyä siinä kun se tulee se ihminen sinne – –

Ohjaajan mahdollisesti negatiivinen asenne kerhotoimintaa kohtaan ei saa näkyä vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa.

5.4 Lapsen kasvun ja kehityksen sekä vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmat, joiden kanssa on keskusteltu lapsen kasvusta ja kehityksestä, vastaavat puheeksi ottamisen tapahtuneen vuorovaikutustilanteissa. Vanhemmat ovat itse aktiivisia asioiden puheeksi ottamisessa. He kysyvät ja pyytävät ammattilaisen mielipiteitä. Tuloksista ilmenee, että keskustelut ovat enemmänkin päivään sisältyvien kuulumisten vaihtoa, kuin laajempaa keskustelua lapsen kasvusta ja kehityksestä. Osa vanhemmista toteaa lapsen kuulumisten olevan kasvusta ja kehityksestä kertomista.

Myönteisesti vuorovaikutustilanteissa. Olen itsekin kertonut asioista ja pyytänyt ammattilaisten mielipiteitä.

Vanhemmat, joiden kanssa keskustelua lapsen kasvusta ja kehityksestä ei ole käyty, haluavat kyseisten asioiden puheeksi ottamista, etenkin jos on aihetta huoleen.

Puheeksi ottaminen ammatillisesta näkökulmasta olisi tärkeää, mieluiten henkilökohtaisesti ja vain perheen kesken.

Vanhemmat toivovat tietoa oman lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä mahdollisista huolenaiheista, jotta he voisivat tehdä jotain tilanteen parantamiseksi. Vanhemmat toivovat henkilökunnan ehdottavan vanhemmalle keinoja huolen poistamiseksi. Henkilökunnan toivotaan jakavan tietoa lapsen eri ikäkausien ominaisista kasvun ja kehityksen vaiheista. Vanhemmat haluavat henkilökunnan ottavat huolen puheeksi hienovaraisesti esimerkiksi lapsen tuonti- tai haku-tilanteessa, kuitenkin kahden kesken. Vanhemmat haluavat myös positiivista palautetta lapsesta.

Välillä saanut positiivista palautetta vähän sattumalta.

Muutama vanhemmista kertoo saaneensa kannustavaa, realistista ja avointa tukea vanhemmuudelleen. Vanhemmat kokevat, että henkilökunta on tarttunut esille tuotuun tai tulleeseen huoleen, samalla hyvin huomioiden lapsen. Osa vanhemmista on pyydettyäessä saanut tukea itseään askarruttaviin asioihin. Tu- en pyytämiseen henkilökunta on suhtautunut myönteisesti ja kannustavasti. Muutama vanhemmista kokee, ettei ole saanut tukea vanhemmuuteen kerhon henkilökunnalta tai ettei tukeen ole ollut tarvetta.

On kokemusta myös kerhosta jossa joka kerta hakutilanteessa käy- tiin läpi miten on mennyt ja mietitty miten ko. tilanteessa voisi seu- raavalla kerralla tehdä.

Vanhemmat toivovat vanhemmuuden tukemisen olevan yhteistyötä. Vanhem- mat toivovat positiivista palautetta, rehellistä ja avointa vuorovaikutusta sekä suoraa puheeksi ottamista ja kehityskeskusteluita.

Ohjaajien haastatteluissa todetaan lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen ker- hotoiminnassa olevan sitä, että kerhon toiminta vastaa lasten ikä- ja kehitysta- soa ja toiminta suunnitellaan ryhmälle sopivaksi. Kerhon toiminnassa leikki on avainasemassa, leikki on toiminnallista oppimista. Leikissä opitaan sosiaalisia, motorisia ja kognitiivisia taitoja. Lasten viihtyminen ja hyvinvointi ovat aineiston mukaan toiminnassa kuitenkin etusijalla.

Ohjaajien aineiston mukaan on tärkeää hyvän esille tuominen, niin lapselle itsel- le kuin vanhemmallekin. On tärkeää tuoda vanhemmille esille lapsen tuottama ilo. Lapsen oppimisen havaitseminen ja kehittymisestä kertominen vanhemmille tukee yhteistyötä. Lasten yksilölliset tarpeet pyritään huomioimaan.

– – mut sit me ollaan sanottu et me ei voida niinku tää kuivaks opettelu ei oo niinku täällä toiminnassa helposti toimiva juttu ikävä kyllä mut kyl he sen ymmärtää – –

Ohjaajat kertovat, että kerhoissa käytetään varhaiskasvatuksen tukipalveluita. Kiertävä erityislastentarhanopettaja on käynyt useassa kerhossa. Ohjaajat ko-

kevat saaneensa näistä käynneistä tukea ja vinkkejä lasten kasvun ja kehityksen tukemiseen. Osa käynneistä on lähtöisin vanhemman toiveesta ja osa ohjaajien tarpeesta saada tukea työlleen, mahdollisen huolenasteen selvittämiseksi.

Yksi väline lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi on neljä vuotta täyttävien lasten vanhempien kanssa käytävä keskustelu lapsen kerhokokemuksista. Osa ohjaajista kertoo haastattelussa, että he ovat käyneet vanhempien kanssa tämän keskustelun. Ohjaajat kokivat keskustelun hyödylliseksi, sillä lapsen ääni tulee lomakkeen kysymysten välityksellä kuulluksi.

Ohjaajien haastatteluiden mukaan kerhotoiminta on mahtavaa vanhemmuuden ja vanhempien jaksamisen tukemista.

– – mahtavaa tukemista et saa tuoda sen vanhemman lapsen siihen leikkitoiminnan kerhoon ja saa antaa kahdenkeskistä aikaa sille vauvalle – – yhteistä aikaa ja pääsis sitte kehittymään semmonen turvallinen suhde heille.

Ohjaajien haastatteluista ilmenee, että leikkipuiston monipuolinen avoin toiminta, johon vanhemmat voivat osallistua eri-ikäisten lastensa kanssa, on lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta tukevaa. Haastatteluiden mukaan avoimessa toiminnassa toteutuu vanhempien vertaistuki paremmin kuin kerhotoiminnassa. Yhdessä kerhotoiminnan ja avoimen toiminnan kanssa leikkipuisto tarjoaa monipuolista tukea perheille, niin lapsille kuin vanhemmillekin.

5.5 Osallisuus

Vanhempien osallisuutta kerhotoiminnassa selvitetään vanhemman mahdollisuuksilla vaikuttaa lapsen kerhon käytäntöihin, sisältöihin ja toimintaan. Suurin osa vanhemmista on sitä mieltä, että toiveita saa esittää kerhon ohjaajille. Osa vanhemmista toteaa, että ei ole tarvinnut puuttua. Osa vanhemmista kokee, että ei pysty kovin paljon vaikuttamaan tai ei tiedä ottaako henkilökunta toiveita vas-

taan. Muutama vanhempi toteaa, että omalla aktiivisella toiminnalla pystyy vaikuttamaan kerhon toimivuuteen.

Tukemalla kerhon ohjaajien roolia kasvatuksessa, pystyy vaikuttamaan lapsen kerhon toimivuuteen.

Ohjaajien haastatteluiden mukaan vanhempien osallisuus toteutuu joissakin kerhoissa. Kerhoissa vanhempia otetaan eri tavalla mukaan toimintaan. Joissakin kerhoissa järjestetään lasten ja vanhempien yhteisiä toimintapäiviä ja retkiä, joissa on vanhempia mukana. Yhdessä kerhossa äiti on ollut ohjaajan apuna ohjaamassa kerhoa. Vanhemman mahdollisuus osallistua lapsen kerhopäivään vahvistaa vanhemman osallisuutta. Erilaisilla palaute- ja asiakastyytyväisyyskyselyillä pyritään saamaan vanhempia kertomaan mielipiteensä, toiveensa ja kehittämisehdotuksensa sekä kritiikkinsä.

Leikkipuiston kerhot mahdollistavat myös yhteisöllisyyden syntymisen. Joissakin kerhoissa tämä on toteutunut kerholaisten vanhempien kesken, vanhemmat ovat järjestäneet keskenään esimerkiksi grillaushetken kerhon jälkeen. Vanhempien yhdessä tekeminen mahdollistaa vertaistuen.

5.6 Vanhempien tyytyväisyys kasvatuskumppanuuteen ja kerhotoimintaan

Tyytyväisyyden kasvatuskumppanuuteen vastauksien keskiarvo on 4,25 asteikolla 1–5. Perusteluina vanhemmat vastaavat, että keskustelu henkilökunnan kanssa on mutkatonta ja tuttavallista. Vanhemmat kokevat saaneensa uusia näkökulmia kasvatukseen ja äänensä kuuluviin kerhoon liittyvissä asioissa. Yksi syy tyytyväisyyteen on, että lapsi saa enemmän huomiota ja erilaisia viihdykkeitä kerhossa, kuin pelkästään kotona ollessaan. Vanhemmat toivovat enemmän palautetta lapsen toiminnasta sekä kehityskeskustelujen pitämistä.

Tyytyväisyys kerhoon kokonaisuudessaan vastauksien keskiarvo on 4,50 asteikolla 1–5. Perusteluina tyytyväisyydelle vanhemmat vastaavat lapsen tyytyväisyyden ja viihtymisen kerhossa sekä toiminnan positiivisen merkityksen lap-

selle ja vanhemmalle itselleen. Toinen perustelu on henkilökunnan luotettavuus. Monipuolinen ja ajankohtainen kerho-ohjelma on myös perusteluna tyytyväisyydelle.

Molempien vastausten mukaan vanhempien tyytyväisyyteen vaikuttaa lapsen viihtyminen kerhossa ja kerhotoiminnan hyödyt lapselle sekä luotettava vanhemmuutta tukeva suhde henkilökuntaan.

5.7 Ohjaajien kasvatuskumppanuusosaaminen

Ohjaajat tuntevat aineiston mukaan kasvatuskumppanuuden ja sen periaatteet eli luottamuksen, kuulemisen ja kunnioittavan asenteen. Dialogin tasolle vuorovaikutus ei rakennu, ei ainakaan kaikissa vuorovaikutussuhteissa. Vanhemman osallisuuden vahvistaminen jää vähemmälle huomiolle. Aineiston mukaan kerhon ohjaajat toimivat vanhempien kanssa yhteistyössä kasvatuskumppanuuden hengessä, huomioiden vuorovaikutuksen laadun sekä lapsen ja vanhemmuuden tukemisen.

Ohjaajien haastatteluiden mukaan kasvatuskumppanuudesta on keskusteltu leikkipuistoissa ja kerhoissa vähän. Leikkipuistojen Vasu-verstaissa vuonna 2013 oli yhden verstaan aiheena kasvatuskumppanuus ja siihen osallistui vain osa leikkipuistojen ohjaajista. Osa haastatelluista ohjaajista on ollut aiemmin päiväkodissa töissä ja he ovat käyneet siellä kasvatuskumppanuuskoulutuksen. Haastatteluiden mukaan kasvatuskumppanuusosaaminen leikkipuistoissa on karttunut ohjaajille työn kautta. Työssä ollaan käytännössä jatkuvassa vuorovaikutuskoulussa.

Haastatteluissa ohjaajat mainitsevat kasvatuskumppanuutta tukevaksi koulutukseksi Huoli puheeksi -koulutuksen. Suurin osa haastatelluista ohjaajista on käynyt Huoli puheeksi -koulutuksen ja he pitävät sitä merkittävänä. He kokevat saaneensa siitä apua, tukea ja välineitä huolien puheeksi ottamiseen. Toinen merkittävä, haastatteluissa mainittu, koulutus kasvatuskumppanuuteen nähden on Matti Alpolan Arvostava kohtaaminen-koulutus.

Useat ohjaajat mainitsevat haastavaksi vaikeiden asioiden ja huolen puheeksi ottamisen Huoli puheeksi -koulutuksesta huolimatta.

– – puheeksi ottaminen kautta rantain ohjaajan tapaan kierrellen ja kaarrellen, se on meidän joku hyvä puoli, toisaalta se ei oo hyvä puoli – – itsestä niskasta kiinni ja suoraan keskusteluun kauniisti tottakai – – oli hyvä, että otti suoraks puheeks – –

Haastatteluiden mukaan kerhoissa ei ole sovittu tai kirjattu käytänteitä yhteistyölle vanhempien kanssa, eikä vanhempien kohtaamiseen. Useassa kerhossa näistä asioista on keskusteltu, mutta niitä ei ole kirjattu ylös.

– – pelisäännöistä vanhempien kohtaamiselle ei olla keskusteltu. Toivois et ne jo olis siellä olemassa – –

Ohjaajien haastatteluista ilmenee, että vanhempien kohtaamisessa luotetaan ohjaajien ammattitaitoon.

– – ei oo ainakaan paperille kirjoitettu semmosta niinku tämmöstä että näin kohtaan uuden asiakkaan tai tämmöstä mut kyl siit on käyty keskustelua ja sellai ja et tavallaan sosiaalialan ammattilaiset kyllä sen sitte osaa aistia et ku sä meet moikkaamaan että riittääkö sille vähän tämmönen pienempi tapaaminen – – vai et haluaisko se vähän niinku tietää enemmänki ja jollain vanhemmilla on jo ihan tarkaivossa joku tota kysymys.

Haastatteluaineiston mukaan ohjaajien ammatti-identiteetti vaihtelee. Ohjaajat puhuvat itsestään sosiaalialan ammattilaisena, varhaiskasvatuksen ammattilaisena tai kasvattajana.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensimmäinen johtopäätös on, että vanhemmilla ja ohjaajilla on yhtenevä ajatus kasvatuskumppanuudesta. Tuloksista selviää, että molemmat ryhmät määrittelevät kasvatuskumppanuuden yhteistyöksi, vuorovaikutukseksi ja tukemiseksi. Tuloksista ilmenee, että vanhempien ja ohjaajien mielestä lapsen etu on kasvatuskumppanuuden lähtökohta ja syy tehdä yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) mukaan kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja sitä ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005,31).

Tuloksista selviää, että luottamus on avaintekijä yhteistyössä vanhempien ja ohjaajien välillä. Kasvatuskumppanuus edellyttää kasvattajan ja vanhemman keskinäistä luottamusta ja huolen jakamista (Karila 2006, 93; Kaskela & Kekkonen 2006, 15). Ohjaajien tuloksista ilmenee, että luottamusta rakennetaan ajan kanssa hienovaraisesti vanhempiin tutustuen. Luottamuksen rakentuminen vaatii kuulemistä ja kuulluksi tulemistä. Tuloksista selviää myös, että ohjaajat ottavat asiakkaat vastaan kunnioittaen, yksilöinä. Kasvatuskumppanuuden toteuttamisen yksi keskeinen periaate onkin kumppanuusosapuolen kunnioittaminen, se merkitsee erilaisten käsitysten ja elämäntapojen kunnioittamista (Karila 2006, 95). Erilaisia käsityksiä ja elämäntapoja ei tarvitse hyväksyä, mutta niitä pitää kuitenkin kunnioittaa. Niistä pitää pystyä keskustelemaan kasvatuskumppanuuden hengessä lapsen etua ajatellen. On tärkeää, että ohjaaja löytää sellaisen tavan olla vuorovaikutuksessa perheen kanssa, josta välittyy vanhemmalle arvostus, välittäminen ja avoin kiinnostuneisuus lapsesta ja tämän kasvuympäristöstä. Jakaminen ja asioiden sanallistaminen lisäävät ihmisen turvallisuudentunnetta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134–135.)

Ohjaajat painottavat, että vanhemmalle pitää osoittaa heidän arvostuksensa vanhemmuutta kohtaan ja jokaisen vanhemman asiantuntijuus oman lapsensa asioissa. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan kasvattajien ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus ymmärretään vanhempien ja kasvattajien ta-

savertaiseksi vuorovaikutukseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.) Lapsen hyväksyntä ja työntekijän arvostava suhtautuminen lapseen ovat lähtökohtana toimivalle yhteistyösuhteelle (Alasuutari 2006, 84).

Toinen johtopäätös on, että lapsesta kerhossa ja kerhopäivästä kertomista vanhemmille pitää lisätä ja parantaa, jotta mahdollistetaan kumppanuussuhteen kehittyminen. Tuloksista selviää, että vanhemmat kaipaavat syvällisempää tietoa juuri heidän lapsestaan kerhossa, esimerkiksi mitä hän on tehnyt, mitä oppinut, miten lapsi toimii ryhmässä. Useat vanhemmat kokevat keskustelut jutusteluksi ja he toivovat enemmän kasvatuksellista keskustelua. Päivittäiset käytännöt muodostavat perustan vanhempien ja ammattilaisten kumppanuussuhteen kehittymiselle (Karila 2006, 101–104).

Aineiston mukaan vanhemmat ovat itse aktiivisia asioiden puheeksi ottamisessa. He kysyvät ja pyytävät ammattilaisen mielipiteitä. Lapsesta kertominen ja positiivisten asioiden julkituominen ei saa olla sattumasta kiinni. Ainoa tiedonsaannin mahdollisuus ei saa olla, että vanhemman pitää kysyä tai pyytää tietoa ja palautetta lapsesta ja kerhopäivästä. Ohjaajan vastuulla on kertoa ja tuoda julki niin ilon- kuin huolenaiheet. Kumppanuudessa korostetaan vastavuoroisuutta, kasvatuskumppanuus asettaa kuitenkin ammattilaiselle suurempia odotuksia. Ammattilaisen on luotava kasvatuskumppanuudelle otolliset puitteet (Karila 2006, 96). Ohjaajalla on aina suurempi vuorovaikutusvastuu eli vastuu vuorovaikutuksesta ja sen onnistumisesta. Työntekijän odotetaan ammattilaisena olevan tietoinen keskustelun tarkoituksesta ja oman vuorovaikutuksen merkityksestä (Nummenmaa 2011, 22).

Jotta ohjaajat voivat kertoa lapsesta, hänen kasvustaan ja kehityksestään tarvitaan havaintoihin perustuvaa tietoa lapsesta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on, että lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. Lapsen leikin, toiminnan, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi ja havaitseminen ovat keskiössä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.) Havainnoinnin avulla lapsesta saatu tieto auttaa kasvattajaa toimimaan niin että hän edistää lapsen oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Havainnoinnin avulla saatu tieto lapsen toiminnasta, mahdollistaa lapsi-

lähtöisen toiminnan. Havainnot ovat tarpeen keskusteltaessa lapsesta vanhemman kanssa. Havainnoinnin avulla tutustutaan lapseen, lapsen opittuun toimintamalliin eri tilanteissa ja saadaan tietoa lapsen mahdollisista tuen tarpeista. (Koivunen & Lehtinen 2005, 33–34.) Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) mukaan yhtenä yhteistyön tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen tarve ja yhdessä vanhempien kanssa etsiä toimintatapoja lapsen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 31). Ihmiset tulkitsevat havaitsemiaan asioita eri tavalla, ammatillisissa keskusteluissa on jatkuvasti avattava kokemuksia ja oltava avoin toisten tavalle nähdä maailmaa (Nummenmaa 2011, 32).

Kolmas johtopäätös on, että kerhotoiminnassa tarvitaan yhteisiä työkäytäntöjä ja sovittuja sääntöjä vanhemman kanssa tehtävälle yhteistyölle kasvatuskumppanuuden hengessä. Vanhempien vastaukset yhteistyökäytännöistä vaihtelevat samankin kerhon vastaajien kesken. Syynä tähän saattaa olla lapsen kerhon aloittamisajankohta. Esimerkiksi infotilaisuus pidetään yleensä syyskauden alkaessa ja jos lapsi aloittaa kerhon kesken kauden, vanhemmalla ei välttämättä ole tietoa aiemmin olleesta tilaisuudesta. Ohjaajien aineiston mukaan käytössä olevien yhteistyökäytäntöjen, lomakkeiden ja tiedotteiden kirjo ja käytäntö ovat todella vaihtelevaa. Osa ohjaajista kaipaa selkeää yhteistä käytäntöä ja ohjeistusta, kun taas osa pitää nykyistä vaihtelevaa käytäntöä hyvänä.

Kasvatuskumppanuutta mahdollistavat työkäytännöt muuntavat keskinäisen kunnioituksen yhteiseksi käytännöksi lapsen parhaaksi. Keskustelut lapsesta ovat kasvatuskumppanuuden kehittymisen ja lujittumisen kannalta avainasemassa. (Karila 2006, 101–104.) Kasvatuskumppanuudessa vanhemmilla ja kasvattajilla on olennaista tietoa lapsesta ja heillä on yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa (Karila 2006, 93). Tuloksista selviää, että vanhemmat toivovat kasvat keskusteluja. Näissä keskusteluissa tulisi jakaa vanhemman ja ohjaajan tietoa lapsesta sekä asettaa yhteisiä tavoitteita. Impiön ja Matilaisenkin (2014) tutkimustuloksista ilmenee, että vanhemmat toivovat säännöllisiä kasvat keskusteluja ja tiivistä yhteistyötä etenkin kerhon alussa.

Leikkitoiminnankerhoissa yhteistyörakenteena vanhempien kanssa on info- ja tutustumistilaisuuden pitäminen kerhokauden alussa, lapsen perustietolomake ja 4-vuotiaille kerhokokemuslomake keskusteluineen sekä tuonti- ja hakutilanteiden keskustelut. Lisäksi vanhemmalla tai ohjaajalla on mahdollisuus sopia kahdenkeskinen keskusteluaika. Näiden vuorovaikutuksellisten yhteistyömuotojen lisäksi olemassa on erilaisia kirjallisia tiedotteita ja kyselyitä. Näitä olemassa olevia käytäntöjä tehostamalla ja kehittämällä on mahdollisuus lisätä vanhempien tiedonsaantia lapsesta kerhossa, kerhopäivästä sekä lapsen kasvusta ja kehityksestä. Tärkeää on huomioida lapsi ja lapsen läsnäolo erilaisissa lasta koskevissa keskusteluissa. Lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että häntä hoitavilla aikuisilla, vanhemmilla ja ohjaajilla, on hyvä ja toimiva yhteys ja että he pyrkivät yhteistyössä toimimaan hänen hyvinvointinsa parhaaksi (Kanninen & Sigfrids 2012, 137). Lapsen etu on, että hän saa osallistua ja sanoa mielipiteensä sekä esittää ajatuksiaan ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Neljäs johtopäätös on, että puistoissa on paljon yhteistyö ja vuorovaikutusosaamista, kunhan se saadaan valjastettua oikein kasvatukselliseen yhteistyöhön ja vahvistettua oikeutusta yhteistyöhön kasvatuskumppanuuden hengessä. Vanhemmat kokevat aineiston mukaan kasvatuskumppanuuden kerhossa pääsääntöisesti toimivaksi ja lasta tukevaksi. Vanhemmat pitävät ohjaajia enimmäkseen ystävällisinä ja ammattitaitoisina. Pääkön (2010) mukaan vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden positiiviseksi asiaksi, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä ja sitä kautta koko perheen hyvinvointia. Pääkön tutkimuksen tuloksissa korostui toiminnan perhelähtöisyys ja työntekijöiden vahva ammatillisuus.

Tämän tutkimuksen tuloksista selviää, että yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden onnistuminen riippuu ohjaajasta. Tuloksista ilmenee, että ohjaajien kasvatuskumppanuusosaaminen vastaa teoriaa kasvatuskumppanuudesta. Ohjaajilla on tietämystä kasvatuskumppanuuteen kuuluvista elementeistä sekä kaikki mahdollisuudet ja osaaminen toimivan kasvatuskumppanuussuhteen luomiselle. Ohjaajat ovat kohtaamisen ammattilaisia, sensitiivisesti lapsia ja vanhempia kohtaavia vuorovaikutuksen osaajia. Lisäksi tarvitaan yleistä myönteistä asennetta ja koko työyhteisön ymmärrystä siitä, että leikkipuistossa tehdään van-

hempien kanssa yhteistyötä kasvatuskumppanuuden hengessä. Kasvatuskumppanuuden ammattitaito rakentuu vuorovaikutustaitojen harjoittelusta, työntekijän oman toiminnan ja suhteissa olemisen reflektoinnista sekä yhteisen ymmärryksen etsimisestä lapsen kasvuyhteisöissä ja kahdenkeskisissä vuorovaikutustilanteissa (Kaskela & Kekkonen 2006, 18). Yhteisiä käytäntöjä ja sovittuja sääntöjä vanhemman kohtaamiselle kerhossa tarvitaan, kun on kyse leikkitoiminnan kerhotoiminnasta ja osasta varhaiskasvatusta. Ihmissuhdetyössä työn laatua voidaan mitata osin vuorovaikutustaitojen avulla (Kiesiläinen 2004, 30).

Kasvattajan keskeisin työväline on oma persoona. Työssä näkyy miten työntekijöiden persoonalliset piirteet vaikuttavat heidän tapaansa ja kykyynsä tehdä työtä. Parhaimmillaan persoonataso tukee ja vahvistaa ammatillisuutta. Heikoimmillaan työtä tehdään vain persoonalla. (Järvinen & Mikkola 2015, 59.) Jokaisella ohjaajalla on vastuu oman ammattitaitonsa kehittämisestä ja persoonansa valjastamisesta ammatillisuutta tukeväksi. Ammatillisuus työssä on sitä, että osaa toimia tarkoituksenmukaisesti kussakin tilanteessa saavuttaakseen työn tavoitteet. (Kiesiläinen 2004, 27.) Kasvatuksen ammattilaiselta edellytetään vahvaa kasvatustietoisuutta. Se on tietoisuutta omista kasvatustyön taustalla olevista arvoista, käsityksistä, uskomuksista ja olettamuksista. Kasvatustietoisuus merkitsee myös sitä, että kasvattaja on tietoinen tehtäviin liittyvistä vastuista, velvollisuuksista ja oikeuksista. (Nummenmaa 2011, 27.)

Huoli puheeksi- ja Arvostava kohtaaminen-koulutukset koettiin hyviksi ja merkityksellisiksi. Olisi tärkeää, että näihin koulutuksiin ja sisältöihin saisi päivitystä ja kaikilla ohjaajilla olisi mahdollisuus osallistua niihin. Koulutuksesta huolimatta suurin osa ohjaajista pitää vaikeiden tilanteiden puheeksi ottamista haastavana ja opeteltavana asiana. Ohjaajat kokevat olevansa liian varovaisia ja lempeitä ottaakseen asioita suoraan puheeksi. Puheeksi ottamista voisivat tukea toimivat kasvatusyhteistyökäytännöt ja niillä luotu positiivinen vuorovaikutusilmapiiri. Kasvatusvuorovaikutuksen lähtökohtana on positiivisten asioiden esiin tuominen ja kun tällainen ilmapiiri on saatu luotua, on ehkä helpompi puhua myös huolista. Jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa huolikin on mahdollista ottaa puheeksi mahdollisimman varhain. Toisaalta huolen ja vaikeiden asioiden puheeksi ottamista tukee ammatillinen asenne ja ymmärrys omasta kasvatustas-

tuusta. Jotta huoli rohjettaisiin ottaa esille, tarvitaan tapoja, jotka lisäävät luot-
tamusta etteivät suhteet hankaloitu. Juuri tähän tähtää dialoginen kunnioittava
huolen puheeksiottaminen. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

Tuloksista selviää, että tyytyväisyyteen kerhon kasvatuskumppanuuteen vaikut-
taa se, onko vanhemman kanssa keskusteltu lapsen kasvusta ja kehityksestä.
Lisäämällä tätä keskustelua ja parantamalla yhteistyötä kasvatuskumppanu-
uden hengessä, tyytyväisyys kerhoonkin varmaan lisääntyy. Tuloksista ilmenee,
että tyytyväisyys kasvatuskumppanuuteen näyttäisi korreloivan tyytyväisyyteen
kerhoon kokonaisuudessaan. Vanhemman tyytyväisyyttä kerhon kasvatus-
kumppanuuteen ja kerhoon kokonaisuudessaan selvitettiin numeraalisilla vas-
tausvaihtoehdoilla, 1–5. 1 tarkoittaa en ole ollenkaan tyytyväinen ja 5 tarkoittaa
olen erittäin tyytyväinen. (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Vanhempien tyytyväisyys keskiarvoina

	Kaikki vastaa- jat	Vastaajat joiden kanssa on kes- kusteltu lapsen kasvusta ja ke- hityksestä	Vastaajat joiden kanssa ei ole keskusteltu lapsen kasvusta ja kehityksestä
Tyytyväisyys kerhon kasvatuskumppanuuteen	4,25	4,67	3,75
Tyytyväisyys kerhoon kokonaisuudessaan	4,50	4,67	4,25

Leikkipuistojen käyttäjäkyselyissä vuosina 2015 ja 2016 kerhotoiminnan yleisar-
vosana oli 4,70 ja 4,64. Väittämän ”saan henkilökunnalta tietoa lapseni kerho-
päivän sujumisesta” arvosana on 4,47 ja 4,48. (Leikkipuistojen käyttäjäkysely
2015; Leikkipuistojen asiakaskysely 2016.) Tämän väittämän voi tulkita tarkoit-
tavan vanhemman ja ohjaajan välistä keskustelua lapsesta ja kerhopäivästä.
Väittämän arvosana on kyllä hyvä, mutta muita väittämiä ja yleisarvosanaa al-
haisempi. Panostamalla keskusteluihin vanhempien kanssa kasvatuskumppa-
nuuden hengessä, saadaan vanhempien tarve tiedon saannista ja suorasta pa-
lautteesta lapsen kerhopäivästä ja lapsen toiminnasta kerhossa täytettyä.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön tekoprosessi ja ammatillinen kasvu

Tämä opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä matka. Matkalle on mahtunut niin ylä- kuin alamäkiäkin. Olen ollut töissä koko prosessin ajan leikkipuistossa sosi-aaliohjaajana, välillä kerhotoiminta ja kasvatuskumppanuus ovat vallanneet elämäni kokonaan. Oma sisäinen johtajuuteni on ollut todella koetuksella. Olen hyvä tekemään itselleni tavoitteita ja aikatauluja mutta vielä parempi pettämään itselleni antamani lupaukset. Välillä on täytynyt ottaa etäisyyttä tähän opinnäyte-työhön. Hetkittäin olen kaivannut paria, joka olisi osannut esittää ne kysymykset joita en itse näe. Opinnäytetyöni osui aikaan, jolloin tapahtuu paljon muutoksia varhaiskasvatuksen saralla. Tämän prosessin aikana päivähoitolaki on muuttu- nut varhaiskasvatuslaiksi, uudet varhaiskasvatuksen perusteet julkaistiin juuri ja Helsingin kaupungilla on meneillään toimialamuutos.

Uudet Varhaiskasvatuksen perusteet julkaistiin 18.10.2016. Opinnäytetyössäni viittaan vielä nyt vanhentuneisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Uusissa Var- haiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan kerho- ja leikkitoiminta muuna varhaiskasvatuksena ja sitä voidaan järjestää leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Uusissa Varhaiskasvatuksenperusteissa sanotaan, että varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhais- kasvatuksen toimintamuotoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17).

Huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle ei enää ole annettu uusissa Varhais- kasvatussuunnitelman perusteissa käsitettä kasvatuskumppanuus vaan kasva- tussyhteistyö. Yhteistyötä vanhempien kanssa kuvataan kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Uusien Varhaiskasvatuksenperusteiden mukaan yh- teistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luotta- muksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioi- tus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyön tulee olla vuorovaikutteista ja se

edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32.)

Opinnäytetyöni onnistui hyvin ja sain vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Joitakin asioita tekisin matkan varrella nyt toisin. Vanhempien lomakekyselyn onnistumiseen panostaisin enemmän. Vastajamäärä jäi vähäiseksi. Oli ko siihen syynä huono informaatio, hankalat kysymykset vai mikä, sitä en saa koskaan tietää. Ohjaajien haastattelut onnistuivat hyvin. Osasin joka kerta ohjeistaa paremmin esimerkiksi sen, että pyritään puhumaan yksitellen. Sain luotua rauhallisen ja rennon ilmapiirin jokaisella kerralla. Keskustelu oli vilkasta ja haastateltavat todella pohtivat kasvatuskumppanuutta ja omaa työtään. Ensimmäinen haastattelu rönnyili eniten, sen jälkeen osasin seuraavissa paremmin rajata keskustelua. Haastatteluihin osallistuneet ohjaajat antoivat haastattelun päätteeksi hyvää palautetta. He kokivat, että tämänkaltainen haastattelu tai keskustelutilaisuus oli jo oppimiskokemus itsessään. Kokemusten ja ajatusten vaihto koettiin erittäin tärkeäksi ja opettavaiseksi, näin onnistuttiin jakamaan hiljaista tietoa. Haastateltavat, joiden tiimi ei ollut ehkä niin kerhomyönteinen, kokivat saaneensa haastatteluhetkestä tärkeää vertaistukea.

Tämä opinnäytetyöprosessini on vahvistanut ammatillisuuttani erityisesti tutkimuksellisen osaamisen osalta. Olen onnistunut tuomaan näkyväksi leikkipuiston kerhotoiminnan kasvatuskumppanuutta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Asiakastyön osalta opinnäytetyöni on vahvistanut entisestään ymmärrystäni vuorovaikutuksen merkityksestä onnistuneelle ja toimivalle asiakassuhteelle. Varhaiskasvatusosaamiseni on myös lisääntynyt tutustuessani laajasti varhaiskasvatuksen perusteisiin, lakeihin ja lapsen oikeuksiin.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettiset pohdinnat ovat olleet tutkimustyössäni mukana koko opinnäytetyöprosessin ajan; tutkimusta suunnitellessani, tutkimuslupaa hakiessani, tutkimusaineiston keruussa ja raportin kirjoittamissa. Eettisesti kestävä tutkimus edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista tutkimuksenteossa. Tutkijan on

noudatettava rehellisyyttä ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin ajan. Hänen on sovellettava tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä sekä tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkijan on toteutettava tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tuloksien julkaisemissa. Hänen on huomioitava muiden tutkijoiden työ ja saavutukset sekä annettava niille kuuluva arvo ja merkitys omassa tutkimuksessaan. Tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2012, 23–25; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133.) Toimin opinnäytetyötäni tehdessäni tämän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan eettisten ratkaisujen tavoitteena tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuus (Kohti tutkivaa ammatikäytäntöä 2010, 11). Minä toimin näitä tavoitteita noudattaen.

Opinnäytetyössäni leikkipuistoyksiköiden johtavat leikkipuisto-ohjaajat määrittivät missä leikkipuistojen leikkitoiminnankerhoissa teen lomakekyselyn ja he tekivät myös valinnat haastatteluihin osallistuvista ohjaajista. Haastateltavat ohjaajat eivät olleet tuttuja keskenään. Hain tutkimukselle luvan Helsingin varhaiskasvatusvirastolta. Esittelin tutkimukseni haastatteluihin osallistuville ohjaajille ja kerholaisten vanhemmille, joille jaoin lomakyselyn. Samalla kerroin tutkimuksen tavoitteet sekä mihin saatua aineistoa käytetään. Kerroin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja että vastaaminen tapahtuu ilman tunnistetietoja, nimettömänä. Nämä samat tiedot olivat myös tutkimustiedotteissa (liitteet 5 ja 7). Pyysin haastateltavilta suostumuksen, että saan käyttää heidän antamaansa aineistoa, lomakkeen vastauksia ja haastattelun äänitteitä opinnäytetyössäni. Saamani aineiston käsittelin nimettömänä ja säilytin aineiston niin, että se ei joutunut muuhun kuin tutkimusluvassa sovittuun tarkoitukseen. Tutkimusaineiston hävitän opinnäytetyöprosessin ja valmiin työn julkistamisen jälkeen. Pidin tutkimuspäiväkirjaa koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Tutkimustuloksissa on paljon autenttisia lainauksia aineistosta, jotta haastateltavien ääni pääsee kuuluviin. Tutkimuksessa tutkin tutkimussuunnitelman mukaisesti vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta ja ohjaajien kasvatuskumppanuus osaamista. Tutkimukseni aineisto kerättiin vanhemmilta lomakekyselyllä pienellä otoksella ja ohjaajilta ryhmähaastatteluina. Tutkimustulokset

eivät varmaankaan ole toistettavissa sellaisenaan, koska kokemus on henkilökohtainen ja aikaan sekä paikkaan sidottu. Ryhmähaastattelu tapahtuu ainutlaatuisessa vuorovaikutuksessa ja aineiston muodostumiseen vaikuttaa haastattelvien suhde toisiinsa ja haastattelijaan.

Aloittelevana tutkijana tutkimus- ja analyysimenetelmiin tutustuminen ja jonkinasteinen haltuunotto on ollut kiinnostavaa mutta hetkittäin jopa pelottavaa. Olen tehnyt todella paljon eettistä pohdintaa aineiston ja tutkimustulosten kanssa. Herkistyminen aineistolle ja sieltä tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisille asioille ja niiden löytäminen on vaatinut paljon aikaa ja useita kuuntelu- ja lukukertoja. Olen tarvinnut lisäkuuntelukertoja vielä ihan loppumetreillä varmistakseni, että kaikki tutkimustuloksissa julkaisemani on aineistosta lähtöisin. Tästä voin nyt ilokseni olla täysin vakuuttunut. Onneksi on ollut aineisto, johon on voinut epävarmuuden hetkellä palata ja tarkistaa.

7.3 Kehittämisideat

Kehittämällä jo kerhotoiminnassa olemassa olevia yhteistyömuotoja saadaan yhteistyö kasvatuskumppanuuden hengessä parantumaan. Tämä vaikuttaisi positiivisesti lapsen edun mukaisen toiminnan järjestämiseen ja vahvistaisi vanhemman osallisuutta. Infotilaisuuteen voisi lisätä kerhokäytännöistä kertomisen rinnalle tietoa kerhotoiminnan ja leikin merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä tietoa kerhon käytössä olevista tukipalveluista. Infotilaisuudessa voisi markkinoida myös leikkipuiston avointa toimintaa ja kertoa sen hyödyistä lapselle ja vanhemmalle, mahdollisuudesta vertaistukeen ja osallisuuden kokemiseen.

Kasvatuksellisia keskusteluja voisi käydä lapsen perustietolomakkeen pohjalta. Jokaisen vanhemman kanssa käytävä lyhyt vanhempainvartti lomakkeen tiimoilta olisi mainio aloituskeskustelu ja aloittaisi positiivisesti tutustumisen lapseen ja perheeseen kasvatuskumppanuuden hengessä. Tämä alussa käytävä keskustelu näyttäisi vanhemmille, että kerhossa ollaan kiinnostuneita heidän lapsistaan, eikä ainoastaan kerätä tietoa paperilla. Keskustelu dialogisessa ilmapiirissä antaa paperilla oleville asioille yhteisen merkityksen vanhemmalle ja ohjaa

jalle. Tämä antaisi mallin, että kerhotoiminnassa keskustellaan lapsesta positiivisessa hengessä lapsi yksilöllisesti huomioiden eikä vasta mahdollisen huolen herättyä. Tämä aloituskeskustelu ja lapsen 4-vuotiskeskustelu voisivat olla riittävä rakenne kasvatukselliselle keskustelulle kerhotoiminnassa, lapsen tuonti- ja hakutilanteita sekä erikseen sovittavia kahdenkeskisiä keskusteluja unohtamatta. Lasten hakutilanne pitää nähdä osaksi kerhoa, ja siihen tulee varata aikaa. Työtiimin työnjaollinen asia on antaa kerhonvetäjälle mahdollisuus käydä vanhempien kanssa näitä keskusteluja.

Toimintakulttuuri luodaan puhumalla ja sopimalla työtavoista ja sitä voidaan myös tarvittaessa muuttaa ja kehittää. Jokaisen tiimin jäsenen tulee vastata omasta sitoutumisestaan yhteisiin sopimuksiin, sillä yhteiset sopimukset ohjaavat omaa ja muiden toimintaa haluttuun suuntaan. Lapsen kasvun tukeminen vaatii ammatillista ja ohjaavaa kasvattajaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 60.) Ammatillista ohjaajaa vaatii myös yhteistyö vanhempien kanssa. Nyt tarvitaan puhetta ja sopimista kerhotoiminnan yhteistyökäytännöistä kasvatuskumppanuuden hengessä. Kerhotoiminnassa on jo olemassa toimivat rakenteet, tarvitaan vain niiden vakiinnuttamista ja kasvatuksellista asennetta työhön.

Varhaiskasvatuksen termistö ja ajatusmaailma tulivat esiin vahvemmin päiväkodissa työskennelleiltä, muuten ajateltiin itseä lähes sosiaalialan ammattilaisina. Leikkipuistossa tarvitaan kasvatuksellisen identiteetin vahvistamista. Osana varhaiskasvatusta leikkipuistotoiminnassa ja leikkitoiminnan kerhossa työskentelevällä on kasvatusvastuu yhteistyössä lapsen vanhemman kanssa. Leikkitoiminnan kerhot ovat hyvä ja toimiva ensiaskel varhaiskasvatuksen maailmaan. Kerhoissa on saatu hyvää palautetta vanhemmilta ja päiväkotien henkilökunnalta, että lapsesta näkee hänen olleen kerhossa ja päiväkotiin siirtyminen on helpompaa. Päiväkodin henkilökunnalta saatu palaute haastatteluun osallistuneen ohjaajan sanoin: ” – – lapsesta näkee, että ahaa nää on kerhossa olleet, että lapsessa näkyy se joku jälki positiivisessa mielessä”. Toiveena olisi, että entisten kerholaisten vanhemmista kuuluisi positiivisia huhuja, että vanhemmasta näkee hänen tottuneen yhteistyöhön kasvatuskumppanuuden hengessä leikkipuiston kerholaisen vanhempana.

Pedagoginen vastuu tarkoittaa vastuuta hyvästä kasvatustilanteesta, jonka perustana on toimiva tiimi. Pedagogiseen vastuuseen kuuluu myös se, että kasvattajat ymmärtävät työn tavoitteet riittävän yhtenäisellä tavalla ja toimivat yhteisten sopimusten mukaisesti. (Järvinen & Mikkola 2015, 62.) Leikkipuistossa sosiaaliohjaajalla on pedagoginen vastuu eli vastuu toimipisteen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja kehittämisestä leikkipuistojen toiminta-ajatuksen mukaisesti sekä huolehtimisvastuu turvallisesta kasvu- ja toimintaympäristöstä yhteistyössä tiimin kanssa. Leikkipuiston sosiaaliohjaaja on mahtava lisäresurssi kerhotoiminnalle, vanhempien varhaiselle tukemiselle ja palveluohjaukselle. Kerhotoiminta ja siinä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö kasvatuskumppanuuden hengessä on mitä parhainta varhaista tukea ja mahdollistaa tarvittaessa varhaisen puuttumisen. Kun tähän vielä lisätään puiston avoin toiminta ja siihen osallistuminen, leikkipuistotoiminta on kokonaisuudessaan mitä parhainta lasten ja perheiden hyvinvointia edistävää ja syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa.

Uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä leikkitoiminnan kerhoille vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamiseksi. Opinnäytetyöni herättää ainakin keskustelua ja toimintakulttuuriahan luodaan puhumalla ja sopimalla työtavoista ja niin sitä voidaan myös tarvittaessa muuttaa ja kehittää. Toivon, että opinnäytetyöni saa myös vanhemmat pohtimaan mitä he haluavat leikkipuiston kerhotoiminnan yhteistyöltä, minkälaiseen yhteistyöhön he haluavat sitoutua sekä mitä kasvatuskumppanuuden toteutuminen merkitsee heidän lapsilleen ja heille vanhempina.

Jatkotutkimusaiheita voisi olla vanhempien ja ohjaajien välisen vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tutkiminen havainnoimalla leikkitoiminnan kerhoissa. Leikkipuiston avoimessa- ja iltapäivätoiminnassa sekä päiväkodeissa järjestettävissä leikkitoiminnan kerhoissa olisi myös mielenkiintoista tutkia yhteistyötä vanhempien kanssa.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2012. Huoli puheeksi, Opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Oppaita 60. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Helsingin leikkipuistot - Missä asutkin lähelläsi on leikkipuisto! 2016. Helsingin kaupunki: Varhaiskasvatusvirasto, Leikkipuistotoiminta.
- Helsingin sosiaalilautakunta 2004. 26.10.2004. Helsingin kaupunki: Varhaiskasvatusviraston intranet. Tuloste opinnäytetyön tekijän hallussa.
- Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma, Hoito ja huolenpito, Kasvatus ja kasvaneminen, Opetus ja oppiminen 2011. 2. painos. Oppaita ja työkirjoja. Helsingin kaupunki: Varhaiskasvatusvirasto.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2012. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huolen vyöhykkeet i.a. Kasvun kumppanit. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 14.2.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolenpuheeksi-ottaminen/huolen-vyohykkeet
- Härkönen, Ulla 2007. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa Anneli Niikko, Ismo Pellikka & Erkki Savolainen (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä: kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Joensuu: Joensuun yliopisto. 21–39.
- Impiö, Anna-Riikka & Matilainen, Nina 2014. ”Kerho on palveluna aivan mahtava.” Leikkitoiminnan kerhot lapsen kasvun, kehityksen ja vanhemmuuden tukena. Metropolia ammattikorkeakoulu.
- Järvinen, Kirsi & Mikkola, Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. 1.painos. Pedatieto Oy.
- Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kasvatuskumppanuus i.a. Kasvun kumppanit. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 27.9.2015. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoinyhteistoiminta/kasvatuskumppanuus
- Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Lapset, nuoret ja perheet osasto. Väitöskirja.
- Kiesiläinen, Liisa 2004. Vuorovaikutusvastuu, Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. 2. painos. Arator Oy.
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten 2010. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 17. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Korhonen, Merja 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rausku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 51–69.
- Laki lasten kotihoidon tuesta 1985/24. Viitattu 7.2.2016. [https://www.edilex-fi.anna.diak.fi/he/fi19840202.pdf](https://www.edilex.fi/anna.diak.fi/he/fi19840202.pdf)
- Laki lasten päivähoitosta 1973/36, 19.1.1973. Viitattu 13.8.2015. <http://www.finlex.fi/anna.diak.fi:2048/fi/laki/alkup/1973/19730036>
- Lapsen oikeudet, i.a. Viitattu 24.9.2016. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsenoikeuksien-sopimus/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/>
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 7.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun käsikirja i.a. Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 6.11.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/huolen-vyohykkeisto-ja-huolen-puheeksiottaminen>

Leikkipuistojen asiakaskysely 2016. Viitattu 30.10.2016.

<http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/varhaiskasvatusvirasto/leikkipuistojen-asiakaskysely-2016?&pd=v>

<http://www.hel.fi/static/liitteet/vaka/leikkipuistot/Leikkipuistojen-kayttajakysely-2016.pdf>

Leikkipuistojen käyttäjäkysely 2015. Viitattu 20.9.2015.

[http://www.hel.fi/static/vaka/asiakaskyselyt/leikkipuistotoiminnan%20kyselyn%20tulokset%202015%20\(1\).pdf](http://www.hel.fi/static/vaka/asiakaskyselyt/leikkipuistotoiminnan%20kyselyn%20tulokset%202015%20(1).pdf)

Leikkipuistot ja leikkipaikat, Helsingin kaupunki i.a. Viitattu 17.9.2016.

<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/paivahoito-ja-koulutus/leikki-ja-avoin-toiminta/leikkipuistot/>

Leikkitoiminnan kerhojen käsikirja 2015. Helsingin kaupunki: Varhaiskasvatusvirasto.

Nummenmaa, Anna Raija 2011. Ammatillisen keskustelun olemus. Teoksessa Anna Raija Nummenmaa & Kirsti Karila. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Porvoo: WSOYpro Oy, 22–38.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a. Viitattu 2.10.2015.

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/05/varhaiskasvatus.html>

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2013 alkaen.

B2:2013. Helsingin kaupunki: Opetusvirasto.

Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria.

Teoksessa Kirsti Karila, Jarmo Kinos & Jorma Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–226.

Päiväkotien ja leikkipuistojen kerhot, Helsingin kaupunki i.a. Viitattu 27.9.2015

ja 7.2.2016. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/paivahoito-ja-koulutus/leikki-ja-avoin-toiminta/leikkitoiminnan-kerhot/>

Pääkkö, Susanna 2010. Vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Satka, Mirja; Karvinen-Niinikoski, Synnöve; Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna 2005. Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 30.12.2014. Viitattu 13.2.2016 ja 3.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valli, Raine 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Valtonen, Anu 2005. Ryhmäkeskustelut – Millainen metodi? Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 223–241.
- Varhaiskasvatus i.a. Kasvun kumppanit. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 27.9.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>
- Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 19.1.1973 & 1.8.2015/580. Finlex. Viitattu 13.8.2015 ja 7.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007. Oppaita 56. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet, 2016:17. Opetushallitus. Verkkojulkaisu. Viitattu 6.11.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ohjeet/opetus-suunnitelmien_ ja_ tutkintojen_ perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Venninen, Tuulikki; Leinonen, Jonna; Rautavaara-Hämäläinen, Maija & Purola, Karoliina 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?" Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2011:2. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

LIITTEET

Liite 1 Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö.

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
	1	2	3	4	5	6
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämistä.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot loppussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

*kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

(Eriksson & Arnkil 2012, 25.)

Liite 2 Ennakointilomake huolen puheeksiottamiseen

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Stakes/ Arnkil & Eriksson

Lomake on tarkoitettu tueksesi tilanteissa, joissa:

- sinulla on huolta lapsesta / nuoresta
- et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja
- haluat kehittää huolen ilmaisemista osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

Ensimmäinen osa A on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa aiot kehittää huolenaiheesi puheeksiottamista.

Toinen osa B on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.

Kolmas osa C on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytettäväksi, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu? (rastita)

Pieni huoli

Harmaa vyöhyke

Suuri huoli

B. Täytettäväksi ennen tapaamista (kysymykset 4-8)

4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja (t) kokee saavansa sinulta tukea?

Onko asioita, joissa hän (he) voi kokea sinut uhkaavaksi?

Tuki:

Uhka:

5a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuoressa ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille?

Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä.

7a. Ennakoi mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa.

Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huojentaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitset huoltajan/hoitajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjouksesta uudestaan.

8. Millainen tila ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täytettäväksi pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton:

- a) alla
- b) aikana
- c) jälkeen

11a. Katso ennakoitejasi kysymyksessä n:o 7.

Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta?

Koitko jotain yllättävää?

**11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi
nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkuuttasi?**

Mikä huolestuttaa edelleen?

11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?

Liite 3 Kerhotoiminnan perustietolomake

Kerhotoiminnan perustietolomake/ aloituskeskustelu

Lapsen nimi (alleiviivaa kutsumanimi)	syntymäaika
<input type="text"/>	<input type="text"/>
huoltajien ja muiden hakijoiden yhteystiedot tärkeysjärjestyksessä	
<input type="text"/>	
<input type="text"/>	
<input type="text"/>	
<input type="text"/>	
Kotiosoite ja sähköpostiosoite	
<input type="text"/>	
<input type="text"/>	
Millaisista leikeistä lapsi pitää?	
<input type="text"/>	
Missä asioissa lapsesi tarvitsee tukea ja kannustusta?	
<input type="text"/>	
Lapsen terveydentila, lääkitykset ja allergiat	
<input type="text"/>	
Muuta huomioitavaa	
<input type="text"/>	

 Kuvauslupa saatu

Liite 4 Kysely 4-vuotiaalle kerholaiselle

Hyvät vanhemmat!

Varhaiskasvatuksessa tavoitteenamme on tukea lasten hyvinvointia. Siksi haluamme tietää, mitä mieltä (4-vuotias) lapsenne itse on kerhotoiminnasta. Voitte varata keskusteluajan kerho-ohjaajan kanssa (*Kerholaisen keskusteluvarti/vanhempainvartti* n. 15.min). Keskustelemme yhdessä lapsenne kerhokokemuksista. Tästä voitte halutessanne puhua seuraavalla neuvolakäynnillä.

Lukekaa yksi kysymys kerrallaan lapsellenne. Jos hän ei ymmärrä kysymystä, auttakaa häntä kuvailemalla, mistä on kyse. Kirjatkaa lapsen vastaus sellaiseen ylös. Välttäkää johdattelemasta lapsen vastausta.

Lapsi vastaa vanhemman haastattelemana. (Vanhempi kirjaa lapsen vastaukset.)

Mikä on parasta tekemistä leikkipuiston kerhossa?

Onko kerhossa jotain kurjaa?

Onko sinulla kavereita kerhossa? Keitä he ovat? Mitä teette yhdessä?

Kiusataanko jotain lasta kerhossa? Jos kyllä, niin miten?

Mistä asiasta sinua on kehuttu/kiitetty kerhossa?

Missä asiassa sinua on kielletty tai komennettu kerhossa?

Mistä asioista sinä saat päättää kerhossa?

Mistä asioista aikuiset päättävät kerhossa?

Leikkipuisto: _____

Päivämäärä: _____

Alkuperäinen perheelle ja kopio leikkipuistoon (säilytysaika kerhoajan)

Liite 5 Kasvatuskumppanuutta käsittelevä kysely ja tutkimuslupasuostumus

KASVATUSKUMPPANUUTTA KÄSITTELEVÄ KYSELY JA TUTKIMUSLUPA-SUOSTUMUS

Opiskelen sosionomiksi Diakonia ammattikorkeakoulussa Järvenpäässä ja suoritan myös lastentarhanopettajan kelpoisuuteen vaadittavat opinnot. Teen opinnäytetyötäni leikkipuistojen kerhotoiminnan kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii johtava leikkipuisto-ohjaaja xxxxxxxx.

Opinnäytetyöni tavoitteena on vaikuttaa leikkipuiston kasvatuskumppanuus käytäntöihin ja täten vahvistaa vanhempien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lapsensa kerhotoiminnassa. Tutkimuksestani hyötyvät kerhotoiminnassa mukana olevat perheet, leikkipuiston työntekijät ja koko leikkipuistotoiminta sekä varhaiskasvatusvirasto.

Oheisen kyselylomakkeen tarkoituksena on kartoittaa teidän kokemuksianne kasvatuskumppanuudesta ja yhteistyöstä ohjaajien kanssa. Kyselylomakkeeseen vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja kyselyyn vastataan nimettömänä. Täytettyänne kyselyn, palauttakaa se saamassanne kuoressa kerhon ohjaajille _____ mennessä. Kyselyn vastaukset käsitelen luottamuksellisesti ja nimettöminä. Kyselylomakkeet hävitän asianmukaisesti opinnäytetyöni valmistuttua. Tarvitsen suostumuksenne, että saan käyttää kyselyn vastauksia opinnäytetyössäni. Vastaan mielelläni tähän kyselyyn ja opinnäytetyöhöni liittyviin kysymyksiin.

Yhteistyöterveisin, Kirsi Jaakkola

p. xxx xxxxxxx

 Annan suostumuksen, että kyselyn vastauksia saa käyttää Kirsi Jaakkolan Kasvatuskumppanuutta käsittelevässä opinnäytetyössä.

Päiväys _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Liite 6 Kasvatuskumppanuus kysymyksiä vanhemmille

KASVATUSKUMPPANUUS KYSYMYKSIÄ VANHEMMILLE

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa kasvatustyöntekijöiden ja vanhempien välistä tasavertaista kasvatusyhteistyötä, jossa luodaan puitteet lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee kasvatuskumppanuutta seuraavasti: ”Lasten hyvän kasvun edellytysten turvaamisen lähtökohtana on vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välinen kasvatuskumppanuus ja päivähoidon henkilöstön hyvä ammatillinen varhaiskasvatusosaaminen. Kasvatuskumppanuus merkitsee hyvää yhteyttä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja vanhempien välillä. Se on perheen sisäisen asiantuntemuksen ja henkilöstön ammatillisen asiantuntemuksen kohtaamista ja vuorovaikutusta. Kohtaaminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä monipuolista osaamista, vuorovaikutustaitoja ammatillisen näkemyksen esiintuomiseen ja vanhempien kokemuksen kuunteluun ja ymmärtämiseen.”

Mitä sinun mielestä tarkoittaa kasvatuskumppanuus?

Millaisia yhteistyökäytäntöjä kerhossanne on? (laita rasti sopiviin)

Infotilaisuus Tietoja lapsesta kerhoon –kaavake Aloituskeskustelu Vanhempainvartti Keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa

Jotain muuta, mitä?

Onko kanssasi keskusteltu lapsesi kasvusta ja kehityksestä tai mahdollisista huolen aiheista? Kyllä Ei

Jos vastasit kyllä,

niin miten henkilökunta on ottanut asiat puheeksi?

Jos vastasit ei,

niin haluaisitko, että henkilökunta keskustelisi kanssasi lapsesi kasvusta ja kehityksestä sekä mahdollisista huolen aiheista? Miten haluaisit heidän ottavan asian puheeksi?

Minkälaiseksi koet vuorovaikutuksen kerhon henkilökunnan kanssa?

Millaista tukea olet saanut kerhon henkilökunnalta ja/tai millaista tukea toivot saavasi heiltä?

Miten vanhempana pystyt vaikuttamaan lapsesi kerhon toimivuuteen (käytäntöihin, sisältöihin, toimintaan)?

Kuinka tyytyväinen olet kerhon kasvatuskumppanuuteen?

En ollenkaan

Erittäin

tyytyväinen

tyytyväinen

1

2

3

4

5

Miksi?

Kuinka tyytyväinen olet kerhoon kokonaisuudessaan?

En ollenkaan

Erittäin

tyytyväinen

tyytyväinen

1

2

3

4

5

Miksi?

Mitä muuta haluaisit sanoa kerhoon ja kasvatuskumppanuuteen liittyen?

KIITOS AJASTASI JA AJATUKSISTASI!

Liite 7 Tervetuloa kehittämään työtämme ja keskustelemaan kasvatuskumppanuudesta

TERVETULOA KEHITTÄMÄÄN TYÖTÄMME JA KESKUSTELEMAAN KASVATUSKUMPPANUUDESTA

Opiskelen sosionomiksi Diakonia ammattikorkeakoulussa Järvenpäässä ja suoritan myös lastentarhanopettajan kelpoisuuteen vaadittavat opinnot. Teen opinnäytetyötäni leikkipuistojen kerhotoiminnan kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii johtava leikkipuisto-ohjaaja xxxxxxxxx. Työyhteisöt ja kehittäminen opintokokonaisuuden hankkeena teen osaamiskartoituksen henkilökunnalle kasvatuskumppanuudesta. Hankeharjoittelun ohjaajana on johtava leikkipuisto-ohjaaja xxxxxxxxx.

Opinnäytetyöni tavoitteena on vaikuttaa leikkipuiston kasvatuskumppanuus käytäntöihin ja täten vahvistaa vanhempien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lapsensa kerhotoiminnassa sekä kartoittaa henkilökunnan ajatuksia, kokemuksia ja käytäntöjä kasvatuskumppanuudesta sekä siihen mahdollisesti siihen liittyvistä kehittämis- ja/tai koulutustarpeista. Tutkimuksestani hyötyvät kerhotoiminnassa mukana olevat perheet, leikkipuiston työntekijät ja koko leikkipuistotoiminta sekä varhaiskasvatusvirasto.

Henkilökunnan osaamiskartoitus tehdään ryhmähaastatteluina kolmen haastateltavan ryhmässä dialogisessa hengessä keskustellen. Haastattelut tehdään nimettöminä ja ne nauhoitetaan ja tuotos litteroidaan tutkimusaineiston aikaansaamiseksi. Haastattelun tuloksia kirjaan hankeraporttiin sekä käytän tutkimusaineistona opinnäytetyössäni.

Olet tervetullut kehittämään työtämme ja keskustelemaan kasvatuskumppanuudesta xxxxxlle, pieni neuvotteluhuone.

Vastaan mielelläni haastatteluun, hankkeeseen ja opinnäytetyöhöni liittyviin kysymyksiin.

Yhteistyöterveisin, Kirsi Jaakkola p. xxx xxxxxxx

Liite 8 Haastattelukysymykset henkilökunnalle

HAASTATTELU KYSYMYKSET HENKILÖKUNNALLE

Mitä mielestäsi on kasvatuskumppanuus?

Mitä tarkoittaa kasvatuskumppanuus?

Mitä kokemuksia sinulla on hyvästä kasvatuskumppanuudesta?

Mitä hyvän kasvatuskumppanuussuhteen syntyminen edellyttää?

Miten toteutat kasvatuskumppanuutta?

Miten kasvatuskumppanuus tulee esiin puiston kerhotoiminnassa?

Millaiset ovat tiimisi yhteiset pelisäännöt, käytännöt koskien kasvatuskumppanuutta?

Miten kehittäisit työtäsi kohti kasvatuskumppanuutta?

Miten voisit kehittää omaa osaamistasi kasvatuskumppanuudessa?

Millaista perehdytystä ja/tai koulutusta tiiminne on saanut kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen?